

**ENGELLİLERDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ZİHİNSEL ENGELLİ
BİREYLERİN SPORTİF ETKİNLİKLERE KATILIMINA
İLİŞKİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Barış MORGAN

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet İLKİM**

Yüksek Lisans Tezi -2022

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ENGELLİLERDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERİN SPORTİF
ETKİNLİKLERE KATILIMINA İLİŞKİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Barış MORGAN

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet İLKİM**

**MALATYA
2022**

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Zihinsel Engellilik.....	6
2.1.1. Zihinsel Engelliliğin Tasnif Edilmesi	7
2.1.2. Zihinsel Engeli Olan Bireylerin Nitelikleri	9
2.2. Serebral Palsi	11
2.3. Otizm	12
2.3.1. Otizmlilerde Gelişim Özellikleri.....	13
2.3.2. Down Sendromu	15
2.3.3. Down Sendromlu Kişilerin Özellikleri	16
2.4. Spor.....	17
2.6. Sporda Farkındalık.....	18
2.7. Zihinsel Engellilerde Spor	20
3. MATERYAL VE METOT	26
3.1. Araştırmanın Yöntemi	26
3.2. Evren ve Örneklem	26
3.3. Veri Toplama Araçları	26
3.4. Verilerin Analizi	27
4. BULGULAR.....	28
5. TARTIŞMA	34
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
KAYNAKLAR	45
EKLER.....	60
EK-1. Özgeçmiş.....	60
EK-2. Bilgilendirilmiş Onam Formu	61
EK-3. Araştırmacı Tarafından Hazırlanmış Demografik Bilgi Formu.....	62

EK-4. Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği.....	63
EK-5. Etik Kurul Raporu	64

TEŐEKKÜR

Tez alıŐmamn ve diğer akademik çalıŐmalarımın her aşamasında yanımda olan, g¼ler y¼z¼ ve sabrıyla kıymetli bilgi ve tecr¼belerini benimle paylaŐan, maddi ve manevi her t¼rl¼ desteğini hissettiğim, her zaman bir adım ¼nde olmam için yol g¼steren, ¼zel bireyler ile ilgili çalıŐmalarımın planlama ve y¼r¼t¼lmesinde ¼nemli rol¼ olan, tez danıŐmanım İn¼n¼ niversitesi Spor Bilimleri Fak¼ltesi ¼đretim yesi “Doç. Dr. Mehmet ILKIM hocama;

Her zaman engin bilgi birikimi ve tecr¼besiyle beni yalnız bırakmayan, maddi ve manevi her t¼rl¼ desteği veren, yol g¼steren Kıymetli hocam Doç. Dr. Mehmet KAG¼N hocama;

Y¼ksek lisans tez çalıŐmam boyunca akademik anlamda her t¼rl¼ desteği veren, akademik bilgi ve birikimini aktaran kıymetli Dr. ¼đr. Üyesi Mehdi DUYAN hocama;

Y¼ksek lisans s¼recinde yanımda olan zor g¼nlerimde beni yalnız bırakmayan her zaman ve her koŐulda varlığını hissettiren kıymetli ¼đr. G¼r. Talip ÇELİK hocama;

Her zaman yanımda olan kıymetli aileme sonsuz teŐekk¼r ederim.

ÖZET

Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklere Katılımına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

Amaç: Zihinsel engelli bireylerin fiziksel aktivitelere katılımı onların fiziksel ve ruhsal gelişimlerini desteklemekte ve toplum içinde sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı bölümleri itibari ile zihinsel engelli bireylerle spor eğitimi verecek olan Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümü öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerin spora katılımına ilişkin tutumlarını farklı bir bakış açısıyla ele alarak sporun faydalarına yönelik farkındalık seviyelerini incelemektir.

Materyal ve Metot: Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu ve zihinsel engelli bireylerde sporun faydalarına yönelik farkındalık ölçeği kullanılmıştır. Araştırma evrenini İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, örneklemini ise bu fakültenin Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

Bulgular: Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında; ölçek toplam puanları ve cinsiyet ($t=-.963$; $p>.05$), aktif spor yapma ($t=-.954$; $p>.05$), daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapma ($t=.125$; $p>.05$), öğrencilerin zihinsel engelli bir tanıdığıın olması ($t=.185$; $p>.05$), yaş ($f=1.773$; $p=.173$; $p>.05$) ve sınıf ($f=.525$; $p=.666$; $p>.05$) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Sonuç: Sonuç olarak katılımcı öğrencilerin farkındalık düzeyleri çoğunlukla yüksektir. Kadınlar, erkeklere göre; zihinsel engelli bir tanıdığı olanlar, zihinsel engelli bir tanıdığı olmayanlara göre; daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmış olanlar, daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmamış olanlara göre; aktif spor yapmayan öğrenciler, aktif spor yapanlara göre daha yüksek farkındalık seviyesine sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Farkındalık, Zihinsel Engelli Bireyler, Spor, Zihinsel Engellilerde Spor

ABSTRACT

An Investigation of The Awareness Levels of The Physical Education and Sports Education Department Students Regarding The Participation of Mentally Handicapped Individuals in Sports Activities

Aim: Participation of mentally handicapped individuals in sports activities supports their physical and mental development and helps them socialize in society. In this context, the study aims to examine the awareness of the benefits of sports by considering the attitudes of the students of the Department of Physical Education and Sports Education for the Disabled, which will provide sports training to the mentally disabled, from a different perspective.

Material and Method: The survey model, which is one of the quantitative research methods, was used in the study. Demographic information form prepared by the researcher and an awareness scale for the benefits of sports in mentally handicapped individuals were used as data collection tools. The population of the research is the İnönü University Faculty of Sports Sciences, and the sample is the students of the Department of Physical Education and Sports Education for the Disabled.

Results: Considering the findings obtained in the research; no statistically significant difference was found among the scale total scores and gender ($t=-.963$; $p>.05$), active sports ($t=-.954$; $p>.05$), knowing a mentally disabled person ($t=.185$; $p>.05$), previous sporting activities with him/her ($t=.125$; $p>.05$), age ($f=1.773$; $p=.173$; $p>.05$) and grade level ($f=.525$; $p=.666$; $p>.05$) variables.

Conclusion: Consequently, the awareness levels of the participating students are mostly high. Female compared to male; those who have an acquaintance with a mental disability compared to those who do not have an acquaintance with a mental disability; compared to those who have done sports with a mentally disabled person before, those who have not done sports with a mentally disabled person before; students who do not do active sports have a higher level of awareness than those who do active sports.

Keywords: Awareness, Mentally Handicapped Individuals, Sports, Sports in Mentally Handicapped Individuals

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APA	: American Psychiatric Association
DSM	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
ICD	: International Classification of Diseases
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
S.O	: Sıra Ortalamaları
SP	: Serebral palsy
SS	: Standart Sapma
YGB	: Yaygın Gelişimsel Bozukluk
YK	: Yaşam kalitesi
ZEBSEYFÖ	: Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 4.1. Ölçeğe ait normallik test sonuçlar	28
Tablo 4.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı.....	28
Tablo 4.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımı	29
Tablo 4.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımı.....	29
Tablo 4.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin aktif spor yapma durumu	29
Tablo 4.6. Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı	29
Tablo 4.7. Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	30
Tablo 4.8. Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği Puanları.....	30
Tablo 4.9. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t-testi sonuçları.....	31
Tablo 4.10. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin aktif spor yapma değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t-testi sonuçları	31
Tablo 4.11. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonuçları.....	32
Tablo 4.12. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonuçları	32

Tablo 4.13. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğın puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları 33

Tablo 4.14. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğın puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları 33

1. GİRİŞ

Sportif etkinlikler insanların sosyal, psikolojik ve fiziksel olarak gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Spor ve insan üzerine birçok araştırma yapılmış ve bu çalışmaların ortak noktası sporun insan hayatı üzerinde ki olumlu etkisi olmuştur (1-14). Ancak, sportif etkinliklerin yalnızca yarışmalarla ilişkilendirilmesi doğru değildir. Kişiler kendi eğitim gördükleri çevrede sporu boş zaman etkinlikleri kapsamında da öğrendiklerinde bu; onlara toplumsal ve duygusal adaptasyon becerilerinde olumlu bir katkı yapacaktır (15). Toplumun yaklaşık olarak %14'ü gibi önemli bir kısmını engelli bireylerden oluşmaktadır (16). Spor etkinlikleri, engeli bulunan kişilerin topluma adaptasyonunu sağlamada önemli bir görev üstlendiğinden engelli bireyler de gelişimi normal seyreden diğer insanlar gibi spor yapmaya ihtiyaç duyarlar (17).

Zihinsel engellilik kavramı ise; kişinin genel zihin fonksiyonlarının olması gerekenden daha düşük olması ve bununla birlikte kişisel bakım, iletişim, evdeki yaşam, toplumsal beceriler, akademik işlevler, öz yönlendirme, boş zaman, sağlık, güvenlik ve iş gibi birtakım adaptasyon gerektiren davranışların ikisinde yahut daha fazlasında görülen yetersizlik şeklinde açıklanabilir Zihin engeli bulunan bireyler spor aracılığıyla toplum içerisindeki sosyal yaşama daha iyi adapte olmaktadır. Bunun yanı sıra motor gelişim özellikleri, fiziksel ve ruhsal gelişimi, benlik kavramı, iletişim kurabilme, sözel ve sayısal yetenek gelişimi gibi birçok alanda spor aracılığıyla önemli faydalar görmektedir (18-35).

Son zamanlarda insanların engelli kişilere yönelik sergiledikleri tutumlarda ve bakış açılarında önemli gelişmeler gözlemlenmektedir (16). Bir topluluk içerisinde engelli bireylerin varlık göstermesi onların toplumla birleşme sorununu ve gereksinimlerini meydana getirmektedir. Sosyal yaşamda gelişimleri normal şekilde seyreden kişilerin engeli bulunan bireylere nasıl baktıkları ve onları nasıl algıladıkları modern toplumların en mühim işaretlerinden birisidir (36). Ayrıca, Hutton ve Baumeister, farkındalık seviyesinin yüksek olmasının tutum-davranış bağımlı kuvvetlendirdiğini ifade etmektedir. Fakat sosyal yaşamın her bir alanında yaratılacak farkındalık sayesinde sporun, zihinsel engeli bulunan kişiler üzerinde olumlu izler bırakması mümkün olacaktır (36). İlhan ve Esentürk (36), farkındalığı; kişilerin bütün duyu organlarıyla içinde yaşadığı çevreye anlamlar yüklemesinin yanı sıra, bilinmesi gerekli olan şeylerin farkında

olması, algılanması gerekli olan bir şeye dikkatini yöneltmesi veya bu noktada duyarlılık göstermesi olarak tanımlamıştır.

Zihinsel engellilerde spor konulu çalışmalar incelendiğinde ilişkiyi devam ettirme, bir grupla işbirlikçi çalışma, kendi davranışlarına mukayet olma, saldırgan davranışların üstesinden gelme gibi becerilerde olumlu etkiler gösterdiği; boş zaman etkinliklerinin ve oyunun bu kişilerin birbirleri arasındaki toplumsal etkileşimlerin, sosyal kabul seviyesine katkıda bulunarak artmasını sağladığı ve buna paralel olarak ortaya çıkan olumlu kişilik niteliklerinin toplumsal uyum konusunda da bir artışı beraberinde getirdiği; zihinsel engelli kişilere rekreatif uygulamalar sunmuş ve sonucunda bu uygulamanın kişilerin çevresiyle ve toplum ile bütünleşmesinde bu kişilere katkıda bulunduğunu, bu tür etkinliklerin arkadaşlık ilişkilerinin gelişimi ve eş zamanlı olarak toplumsal kabulün oluşmasına faydalı olduğu; algılama, düşünme becerilerinde, motor davranışlarında, dikkat, öz güven sahibi olma ve toplumsal ilişkilerde olumlu etkiler görüldüğü bilim insanları tarafından ortaya konmuştur (25-35).

Topluluğu meydana getiren kişilerin sporu ne derecede bildiklerinin; çocukların bedensel, zihinsel, sosyal ve psikolojik gelişimlerinin direkt yahut dolaylı olarak hangi düzeyde etkilendiklerinin bilincinde olmalarının; zihinsel bir engeli bulunan kişilerin spora yöneltilmeleri açısından önemli olduğu bilinmektedir.

Bu bilgiler, toplumu oluşturan ve bu alanda akademik düzeyde eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden öğrencilerin farkındalık düzeylerinin de önemli olduğunu düşündürmektedir. Bu düşünceden hareketle; Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü öğrencilerinin zihin engeli bulunan kişilerin sportif etkinliklere katılımına yönelik farkındalık düzeyleri ne seviyededir? sorusu araştırmanın temel problem durumunu olmuştur.

Bu araştırma bazı değişkenler açısından Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü öğrencilerinin zihin engeli bulunan kişilerin sportif etkinliklere katılımına yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte zihinsel engellilik kavramı literatürde çok farklı konularda yer almaktadır. Zihinsel engelli bireylerin eğitimi üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Ayrıca sporda farkındalık ve farkındalığı etkileyen faktörlere ilişkin de ulusal ve uluslararası literatürde fazlasıyla çalışma yapılmış (37-42), fakat bunların

birçoğu taraftar farkındalığı, marka farkındalığı, sponsorluk farkındalığı gibi çeşitli konulardaki farkındalık seviyelerini ve farkındalık üzerinde etkisi olan faktörleri araştırmışlardır.

Zihinsel engelli bireylerin psiko-sosyal gelişimi, fiziki gelişimi, psiko-motor gelişimi açısından sportif etkinliklerin önemli olduğu görölmektedir. Eğitilebilir seviyedeki zihinsel engelli bireylerin sportif etkinlikler ile bazı özelliklerinin gelişimi üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmaların ortak noktası sporun kaba ve ince motor özelliklerini, sosyal gelişimini, ruhsal gelişimini olumlu yönde etkilediği yönündedir. Bu bağlam üzerinden bakıldığında zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin tutumlar ve sporun etkilerine yönelik farkındalık seviyesi ile zihinsel engelli bireylerin spora katılımı arasında önemli bir bağ vardır. Öğretmenler, antrenörler, aileler gibi sosyal çevrede yaşayan bireylerin tutum ve farkındalık düzeyleri zihinsel engelli bireylerin spora katılımını etkileyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Araştırmanın önemi ise Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümündeki öğrencilerin zihinsel engellilerde sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalıklarını incelemeyi amaçlayan çalışmaların spor bilimleri literatüründe yetersiz oluşudur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sporun faydalarına yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda hipotezler ortaya atılmış ve bu hipotezleri destekleyici ölçek, istatistiki analiz ve veri yorumlaması yolu ile bu alanda ileride yapılması planlanan çalışmalara kaynak desteği hedeflemektedir.

Alt Problemler

Bu araştırmaya bağlı olarak ortaya çıkartılan alt problemler şu şekilde sıralanmıştır;

1. Öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin ölçekten aldıkları toplam puanları ne düzeydedir?
2. Araştırma değişkenlerinden olan cinsiyet değişkeni ve öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

3. Araştırma değişkenlerinden olan sınıf değişkeni ve öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Araştırma değişkenlerinden olan yaş değişkeni ve öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
5. Araştırma değişkenlerinden olan engelli bir tanıdığınız var mı? değişkeni ve öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
6. Araştırma değişkenlerinden olan aktif spor yapıyor musunuz? değişkeni ve öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
7. Araştırma değişkenlerinden olan daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkeni ve öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada literatür taraması sonucundan ulaşılan bilgiler ve örneklemden elde edilen verilerin yeterli düzeyde ve doğru olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan ölçek formunun ulaşılacak hedefler için yeterli düzeyde olduğu varsayılmıştır.
3. Toplanan verilere uygulanan istatistiksel işlemler araştırmaya uygundur.
4. Araştırma için başvuru olan ölçeğin, Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümü öğrencilerinin zihinsel engelli kişilerin spora katılımına ve sporun onlar üzerindeki faydalarına ilişkin tutum ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi için yeterli düzeyde olduğu varsayılmıştır.
5. Araştırmaya katılım sağlayan bütün öğrencilerin sorulan soruları doğru anladıkları ve sorulara doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.
6. Bu çalışmaya konu olan örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümü öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
2. Bu araştırma önceden belirlenmiş olan demografik bilgiler ile sınırlandırılmıştır.
3. Bu araştırma nicel araştırma yöntemleri ile yapılan alan çalışması ile sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Zihinsel Engellilik

Zihinsel engellilik ifadesi birçok mesleki grubu ilgilendirdiğinden ve her bir mesleki grup da bu kavramın tanımını kendilerine göre yaptıklarından ötürü ortak bir tanıma varmak zorlaşmaktadır (43). Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Birliği'nce yapılan tanımlamaya göre zihinsel engel, sosyal ve uygulama becerilerini de içine alan zihin işlevleri ile birlikte bireyin meydana getirdiği uyum sağlayıcı hareketlerde önemli ölçüde görülen kısıtlılıklarla nitelendirilen 18 yaşına girmeden önce ortaya çıkan ve tanısı konulabilen bir engeldir (44). DSM-V tanı kriterleri kitabı ise zihin engelli tanısının konulabilmesi için üç şartın taşınması gerektiğini ifade etmektedir.

- Kişiyeye uygulanan klinik ölçüm ve sonrasında da geçerliliği kabul edilmiş bir zekâ testi ile tasdiklenen problem çözme, deneyimler vasıtası ile öğrenme, soyut düşünme, sonuç çıkarma, planlama ve öğrenme gibi fonksiyonlarda görülen noksanlıklar.
- Kişinin öz bağımsızlığıyla birlikte toplumsal sorumluluklar gibi kriterlere uyum sağlayamama ve beraberinde görülen uyum fonksiyonunda görülen deformasyonlar bir temel olmadıkça kişinin yaşadığı çevrede iletişim, sosyal yaşantıya dahil olma ve bağımlı olmadan hayatını sürdürme gibi bazı günlük aktivitelerde işlerliği kısıtlar.
- Zihinsel ve uyum sağlamada ortaya çıkan eksiklikler gelişimsel çağda meydana gelir (45).

Zihinsel engellilik, gelişim süresince birçok nedenle zihnin işlevlerinde devamlı olarak gecikme, durgunlaşma, düşüşe geçme ve buna paralel olan davranışlarda ortaya çıkan zorluklardır (46).

Gelişimleri boyunca genel zihin fonksiyonlarında normalden belirgin ölçüde görülen gerilik ve uyum sağlamada noksanlık sergileyen çocuklar zihinsel engellidir (47).

Zihinsel engellilik kavramı, kişinin zihin gelişiminin ortalamanın bariz bir şekilde altında olduğu ve bu sebeple kişinin çevreye uyum sağlama becerisinin sınırlı olduğu haller için kullanılır (48,49). Zihinsel engeli bulunan çocuklar normal seyirdeki akranlarına kıyasla başka değişik niteliklere sahiplerdir. Bu niteliklerin normallerden ne

derece farklı olduğu, en başta zekâ geriliğinin ağırlığı olmak üzere içinde buldukları aile şartlarından ve sağlanan eğitim imkanlarından büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu şartlardaki ya da imkanlardaki noksanlıklar zihin engeli bulunan çocuklar ile normal yaşlıları arasında var olan farklılığı daha çok fazlalaştırmaktadır (50).

Zihin engeli bulunan çocukların normal akranlarına kıyasla gösterdiği birtakım değişiklikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Bu çocukların zekâ testleri ve değerlendirilen zekâ seviyeleri akranlarına göre değişkenlik gösterir.
2. Ders başarılarında akranlarına kıyasla göze çarpan bir gerilik mevcuttur, akademik gelişimlerinde bir hayli yavaşlık vardır.
3. Etraflarına uyum sağlamaları akranlarına göre zor ve geç gerçekleşir, bilmedikleri tanımadıkları ortamlara girmekten haz etmezler.
4. Kişisel bakımlarını gerçekleştirme, ince ve kaba motor becerileri yaşlılarıyla karşılaştırıldığında daha geridir ve bunları beceremezler (51).

2.1.1. Zihinsel Engelliliğin Tasnif Edilmesi

Zihinsel engellilik, Amerika Mental Gerilik Birliği'nce hafif, orta, ağır ve çok ağır (derin) derece olmak üzere 4 bölüme ayrılmıştır (52).

Hafif Düzey Zihin Engeli

Bu gruptaki zihin engelli bireylerin Binet zekâ kısım aralığı 52 ila 67, Wechsler zekâ kısımları ise 55 ile 69 arasında değişim göstermektedir. Genel anlamda akıl yaşlarının sekiz sene altı ay ile on sene on ay aralığında olduğu söylenebilir. Görünüşe bakıldığında normal olan diğerlerinden hiç de farklı değildirler. Bu sebepten okulların ders beklentileri ile yüzleşinceye kadar çoğu zaman fark bile edilmezler. Öz bakımlarını yaparlar lakin bazı zamanlar sağlıkla ilgili kuralların onlara tekrar bahsedilmesine ihtiyaç duyabilirler. Kıyafet seçerken veya satın alırken yardıma gereksinirler. Yaşadığı şehir içinde rahatlıkla bir yerden diğerine gezebilir ama tek başlarına yardım almaksızın bir şehirden diğer şehre gidemezler. Paten veya bisiklet gibi koordinasyon isteyen araçları kullanabilirler (53). Birleşik, söze dayanan ifadeleri kullanarak iletişime girebilir, gündelik konuşmaları başarıyla gerçekleştirebilirler, fakat somut olmayan ve felsefeye dayanan ifadeleri tartışamazlar. Başka insanlarla rekabet ve ortaklaşa iş yapma gibi ilişkiler kurabilirler. Birtakım grupsal aktivitelere bilhassa toplumsal ve özgün amaç

taşıyan etkinliklere katılım gösterirler, ancak beceri isteyen koleksiyonculuk ve fotoğrafçılık gibi uğraş gruplarına dahil olamazlar. Boş zaman doldurma aktivitelerinden keyif alırlar. Alışveriş için bir yere yollanılabilir veya yalnız başlarına satın alma işlemlerini gerçekleştirebilirler. Yalnız, banka imkanlarından faydalanamazlar. Para kazanabilirler ama bunu kullanma konusunda yardıma ihtiyaç duyarlar. İçinde yer aldıkları birçok etkinliği kendileri başlatır ve iş üzerindeyken dikkatlerini minimum 15-20 dakika devam ettirirler. İşlerinde dürüst davranırlar ve sorumluluk alabilirler, ancak sorumlu oldukları önemli işlerde bir başkasından yardım almaya gereksinirler (53).

Orta Düzey Zihin Engeli

Ortalama düzeyde zekâ yetersizliği bulunan bireyler, öğretilen zihin engelliler olarak nitelendirilirler. Bu gruptaki çocukların okul öncesi çağda iletişime girme ve konuşma becerileri vardır. Buna rağmen, toplumsal kuralları pek ayırt edemezler. Okul dönemindeki çocuklar toplumsal uğraş ve beceriler bakımından eğitilebilmektedirler, ancak ders başarısı konusunda en fazla ikinci sınıf eğitim düzeyine kadar çıkabilmektedirler. Öğrenme süreci yavaş, kavramsallaştırma becerileri ise bir hayli kısıtlıdır. Çoğunlukla erken tanılama ve anne-baba desteği ile elverişli eğitim olanakları verildiğinde biraz da olsa günlük bakımlarını bağımsız gerçekleştirebilmektedirler. Öğretilen zihin engelli bir çocuklar (ÖZE), yaşamları boyunca kontrol altında tutulan bir çevreye konumlandırılırken, eğitilebilir zihin engeli bulunan çocuklardan sosyal hayatta kimseye bağımlı olmadan yaşam sürdürmeleri beklenir (52). Akıl yaşlarının hemen hemen altı yıl bir ay ile sekiz yıl beş ay aralığında olduğu söylenebilir. Ortalama düzey zihin yetersizliği olan çocukların bu halleri onlar okula başlamadan önce göze çarpabilir. Aile içi ve iş yaşamlarında yardım almaları gerekir. Basit görevleri tek başlarına halledebilirler (53).

Ağır Düzey Zihin Engeli

Bu grup çocuklarının okula başlamadan önceki çağda motor beceri gelişiminin güçsüz olduğunu, pek fazla konuşmadıklarını, sözlü iletişim becerilerinin az geliştiğini veya hiç gelişmediğini söylemek mümkündür. Kendilerine bakma işlemini ve temizliklerini kısıtlı bir biçimde gerçekleştirirler. Yaşamları boyunca bakımlarını yardımcı kişilerin destekleriyle sürdürürler. Bazılarına ise eğitim vererek biraz yardım ve gözetim ile basit işleri yaptırabilirsiniz (52). Bu gruptaki zihin engelli bireylerin Binnet zekâ kısım aralığının 20 ila 35, Wechsler zekâ kısımları ise 25 ile 39 aralığında değişiklik

göstermektedir. Akıl yaşlarının aşağı yukarı üç yıl dokuz ay ile altı yıl arasında olduğunu söylemek mümkündür. İşbirlikli çalışmalarda gönüllü olarak yer alabilirler (53).

Çok Ağır Düzey Zihin Engeli

Grubun bu çocuklarında doğumla beraber gelen fiziksel bozukluklar çok sık görülebilir. Bu yüzden de çok uzun süre hayatta kalamadıkları ifade edilmektedir. Az da olsa motor becerilerde gelişim görülebilir. Tek kelime ile anlatmak istedikleri sınırlı sayıda kavramları vardır. Yeme-içme ve tuvalet gibi hususlarda kısıtlı da olsa eğitime cevap verebilirler. Bu çocuklara gözetim şarttır, kendilerine bakma ve kendilerini koruma açısından başkalarından yardım almaları gerekir. Sık sık tıbbi açıdan özen gösterilemeye ihtiyaçları vardır (52). Çok ağır zihinsel engelli bu bireylerin Binnet zekâ bölümü 20, Wechsler zekâ bölümü ise 25'in altındadır. Yetişkin olan engelli bireylerin zekâ yaşları hemen hemen 3 sene 8 ay veya daha da aşağısı olarak belirlenmiştir. Hareket kabiliyetleri yoktur ve sık sık birden çok engele sahiptirler. Bu grup bireylerde hayatını kaybetme oranı üst seviyededir (53).

2.1.2. Zihinsel Engeli Olan Bireylerin Nitelikleri

Fiziksel özellikleri

Gelişim aşamalarından geçme sırası bakımından zihinsel engelli bireyler normal gelişen bireylerle aynı sırada gelişim gösterir fakat zihinsel yetersizliği bulunan kişilerin gelişimi, normal bireylere göre geriden seyrederek ve daha yavaştır (52). Zihin engelli kişilerde yüksek olasılıkla bedensel ve duyuşsal eksikliklere rastlanılır. Her insanın gelişim periyodunda yaşadığı diş çıkarma, başı dik bir şekilde tutma ve düzgün yürüme gibi durumlar zihinsel yetersizliği olan kişi için gecikmeli ve problemlidir ortaya çıkabilir. Dahası, el-göz eşgüdümünde, dengede durmada, kaba ve ince motor isteyen işlerde zorlanırlar. Bağışıklıkları karşılaşılabilecekleri hastalıklara karşı güçsüz ve dirençleri zayıf olduğundan sıklıkla hastalık geçirirler (54).

Dil Gelişim Özellikleri

Dil ve konuşmayı öğrenme sıralaması bakımından zihinsel engelli bireylerle normal gelişen bireyler aynı aşamayı izlerler. Zihin engelli kişiler var olan engelleri yüzünden konuşmayı öğrenmelerine rağmen daha geç konuşurlar ve konuşmayla alakalı bazı sıkıntılar yaşarlar. Zihinsel engelin derecesi arttıkça konuşma ve dil ile ilgili yaşanacak sıkıntılar da artar (55). Bununla birlikte konuşurken ifade problemleri ve

akıcılıkta sorunlar yaşarlar. Kendisine gelecek konuşma sırasını bekleme, karşısındakini dinleme, susması gereken yeri bilememe, hangi konuyu nasıl konuşacağını saptayamama gibi sorunlara ek olarak ifade edici ve alıcı dil yetilerinde noksanlık, verilen talimatları izleyememe, konuşmaya başlayamama, bir olayı anlatma konusunda zorluk yaşama gibi sıkıntıların bir veya birkaçı görülebilir (56).

Bilişsel ve Öğrenme Özellikleri

Bilişsel ve Öğrenme özellikleri zihin yetersizliği bulunan kişilerin, gelişimi normal seyreden kişilere göre ciddi problemler yaşadığı alanlardan biridir. Zihin engelli kişilerin öğrenmeleri daha yavaştır, soyut ifadeler ve beceri öğreniminde de önemli sorunlar yaşarlar (57). Zihin engelli kişiler günlük hayatta karşılaştıkları öğrenme etkinliklerine dikkat vermede zorluk yaşarlar. Bu kişilerin dikkat süresi son derecede kısadır ve dağınıktır. Bu bireyler geçmişte öğrenme esnasında herhangi bir olumsuzluk yaşamışlarsa, bu durum onların ileride deneyimleyecekleri öğrenme süreçlerine karşı tutumlarına etki etmektedir. Dikkatlerinin dağınık ve kısa süreli olması koydukları amaçlara ulaşmalarında zorluk yaşamalarına neden olur. Tüm bunlara ek olarak zihinsel yetersizliği olan kişilerin büyük çoğunluğunda hatırlama ve hafıza ile ilgili problemler görülür. Etraflarında olan biten şahit oldukları olayları kısa sürede unuturlar ve zayıf bir belleğe sahiptirler. Bu problemleri yaşamaları onların motivasyon sorunları yaşamalarına sebep olabilmektedir. Motivasyon ile alakalı yaşanan bu problemler zihin engeli bulunan kişilerin “öğrenilmiş çaresizlik” oluşturma ihtimallerini arttırmaktadır (58).

Sosyal Gelişim Özellikleri

Zihinsel engeli bulunan kişilerin yaşça kendisinden daha küçüklerle daha çok etkileşim halinde olduğu ve bilhassa grup içerisinde diğerlerine bağımlı olma eğilimi gösterdiği görülmektedir. Yaşlıları ile arkadaşlık etme, birlikte oyun oynarken iletişimi başlatma ve devam ettirme, diğer insanların verdiği sosyal işaretleri alma ve onlara karşılık verme, civarındaki insanların ne hissettiklerinin ayırdına varma, kendi hareketlerini idare etme, olaylar ve durumlar arasında tercih yapma ve paylaşma hususunda ciddi sıkıntılar çekmektedirler. İçerisinde yer aldıkları çevrede bulunan kuralları algılamada ve bunlara uyum sağlamada güçlük çekmektedirler (59). Zihinsel yetersizliği olan kişiler çoğunlukla yapmış oldukları işleri yarıda bırakırlar, bunun sebebi ise çok çabuk yorulmalarıdır. Zihin engeli bulunan kişiler için yaptırılacak aktiviteler seçilirken onların bildikleri ve başarabilecekleri bir aşamadan başlanması çok önem taşır.

Önceki teşebbüsleri sonucunda başarısızlığa maruz kalmışlarsa, bu durum onların kendileri için koydukları hedeflere erişmek için sarf ettikleri çabada düşüşe sebep olur. Kararlaştırılan aktiviteye aşına olunan ve başarılı olacakları bir aşamadan başlamak, onların bu gibi olumsuz bir duyguyu deneyimlememesi ve ilk teşebbüsün başarıyla neticelenmesi için elzemdir. Ortaya çıkan başarı ise kişinin öz güvenini artırır ve onu öğrenme konusunda teşvikler (58).

2.2. Serebral Palsi

1853 yılında Dr. Jhon Little serebral palsy'yi inceleyip tanımlayan ilk bilim insanı olarak bilinmektedir (60). Serebral palsy ile ilgili çalışmalarının 1830'lu yıllara dayandığı belirtilmektedir. Doğum yaralanmalarının çocuklara ne derecede etkileyebileceğine dair konferanslar vermeye başladığı yıllar 1830'lu yıllara denk gelmektedir. Serebral palsy'e dair ilke tanımlamayı yapacak olan Dr. Little bu tanımlamayı Londra Doğum Derneğine sunmuş olduğu araştırma ile bilim literatürüne serebral palsy'e ait ilk tanımı eklemiştir. Spastik serebral palsy'in ilk tanımına bakıldığında spastisiteye; hasarlı bir sinir sistemine sahip olan çocukların bulunduğu durum. Eski zamanlarda bu durum ya beyin felci olarak ya da Dr.Little hastalığı olarak anılırdı (61). Serebral palsy terimi 1887 yılında "Çocukların Serebral Palsiler" başlıklı bir kitap yazan Sir William Osler tarafından ortaya kondu (62).

Serebral palsy kavramı literatürde çok uzun zaman boyunca araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmalar sonunu bilim insanları tanımlamalar ve açıklamalar yapmışlardır. Bu tanımlamalara bakıldığında serebral palsy doğum öncesi, doğum esnası veya doğum sonrası erken dönemde, gelişmekte olan bebeğin beyin dokusunda, çeşitli sebeplerden dolayı gerçekleşen hasar nedeniyle ortaya çıkan, hareket sisteminde fonksiyonel bozukluklarla karakterize bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Beyni etkileyen hipoksik, iskemik, enfeksiyöz ve doğumsal travmaların sebep olduğu lezyon nedeniyle kas tonusunda ve koordinasyonunda sorunlar ortaya çıkmaktadır (63,64).

Serebral Palsy çocukluk döneminde geniş spektrumdaki kinetik ve duruş bozukluklarına çoğunlukla duyuşsal, bilişsel, algısal, davranışsal veya epileptik rahatsızlıkların beraber oluştuğu ciddi bir motor bozukluk sendromu olarak tanımlanır. (65).

SP'de her ne kadar hareket ve postür bozuklukları ön plana çıksa da hasarın yeri ve Çiddetine göre değişen bilişsel, algısal, davranışsal bozukluklar, epileptik nöbetler gibi

çeşitli ilişkili sorunlar da klinik tabloda görülebilmektedir (66). Beyin gelişiminin anne karnında başlayıp 6 yaşa kadar devam ettiği kabul edilmektedir (67). SP’de bu dönemde gerçekleşen hasar kalıcı olmaktadır. Beyin hasarı ilerleyici olmasa da SP’nin klinik tablosu hasta büyüdükçe kötüleşir (68). Kas iskelet sistemindeki bozukluklara bağlı gelişen ikincil sorunlar, zamanla ilerleyerek fonksiyonel geriliğe sebep olmakta ve bireylerin engellilik düzeyini artırmaktadır. SP’ye maruz kalan bireylerde görülen sorunlara ek olarak büyüme, gelişme ve yaşın ilerlemesi ile ortaya çıkan fonksiyonel yetersizlikler hayatın bütün alanlarında etkili olarak Yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir (64-69).

2.3. Otizm

Otizm kavramını ilk kez tanımlamış olan kişi 1943 yılında Leo Kanner’dır. Kanner’a göre otizmin emareleri, “insanlarla iletişim kurmada güçlük, ekolali (duyduğu kelimeyi tekrar etme), zamirleri tersten kullanma, yineleyici ve amacı olmayan davranışlar sergileme ve değişime direnç gösterme”dir ve bu duruma “infantil otizm” adını vermiştir (70). En başta otizmin nedeninin anne-babanın ilgisizliği, uyarıcı noksanlığı, sevgisizlik, çocuğun yetiştirilme şekli gibi benzer sebeplerle ilişkili olduğu sanılmıştır. Otizmin sebebi olarak özellikle “soğuk anne modeli” sebep görülmüştür. (71,72). Otizm, uzun süredir kullanılan bir kavramdır. Ama son zamanlarda otizm terimine ek olarak, “Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB, Autism Spectrum Disorder)” terimi de kullanılabilmektedir (73).

“Otizm” kelimesi, Yunancada yer alan “autos” kelimesinden türemiştir, anlamı ise “içe dönüklük”tür (70,71). OSB; yaradılıştan gelen, hayatın ilk üç yılında çoğunlukla basmakalıp ve yinelenen davranışlar sergileme, göz teması kuramama, toplumsal etkileşim ve iletişim konusunda noksanlık, hem sözel hem sözsüz iletişimde görülen bozukluklar, geciken dil gelişimi, kısıtlı ilgi alanlarına sahip olma ve duyuşal uyarıcılara uygun yanıtlar verme güçlüğü gibi belirtilerle meydana gelen, etkileri yaşam boyu süren nöro gelişimsel bir bozukluktur (75-86).

DSM-IV’ün tanımına göre ise otizm; yaşamın ilk üç yılından önce meydana gelen, karşılıklı toplumsal etkileşim ve iletişim konusunda bariz derecede görülen bozukluk, dil gelişimi ve konuşma becerisinde yaşanan gecikmeler ve belirgin ölçüde görülen bozukluklar, ilgi alanlarında kısıtlılık, klişeleşmiş ve yinelenen davranışlar, ayrıntıyı sürdürme isteği ve duyuşal uyarıcılara verilen garip cevaplar gibi niteliklerle betimlenen

bir tür bozukluktur (87). Öte yandan, DSM-V'e göre ise otizm spektrum bozukluğu; başlangıç yaşı kesin olmayan ama belirtileri iki yaş gibi erken bir zamanda dahi görülebilen, toplumsal etkileşim ve iletişimde bozukluk, kısıtlı ilgi alanı, basmakalıp veya yineleyen davranışlar, aynılık konusunda direnç gösterme, duyuşal uyarıcılara karşı aşırı duyarsız veya aşırı duyarlı olma, içinde bulunduğu çevrenin duyuşal taraflarına alışılmadık bir ilgi gösterme gibi niteliklerle betimlenen bir tür nöro-gelişimsel bozukluktur (34).

Otizm olarak da bilinen otizm spektrum bozukluğu (OSB), altta yatan bilişsel özelliklere sahip olan ve genellikle diğer koşullarla birlikte ortaya çıkan yaygın, yüksek oranda kalıtsal ve heterojen bir nörogelişimsel bozukluktur. Otizimli kişilerin davranışları, güçlü yönleri ve zorlukları en az 500 yıldır bilim adamlarının ve klinisyenlerin ilgisini çekmektedir (90). Doğası erken çocukluk döneminde görülen sosyal iletişim ve etkileşim bozukluğu, kısıtlı, tekrarlayıcı ilgi ve davranışlarla karakterizedir (88). Otizm, heterojen bir bozukluktur ve bu heterojenliği yansıtan otizm terimi, 'yaygın gelişimsel bozukluklar' (YGB) genel tanı kategorisi içinde bir alt grup olarak değerlendirilmesinin ardından hem daha geniş bir sunumu hem de spesifik bir tanıyı tanımlamak için çeşitli şekillerde kullanılmıştır. YGB, 1980'de Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan DSM-III ve DSM-IV de daha geniş bir sosyal iletişim eksiklikleri yelpazesi fikrini iletmek için tanımlanan bir grup bozukluktur. YGB'ler arasında net sınırların olmaması ve bunları güvenilir bir şekilde ayırt etmedeki zorluklar nedeniyle, en yeni tanı sistemleri, Uluslararası Hastalık Sınıflandırması 11. Revizyon (ICD-11) ve DSM-5 OSB şemsiye terimini kullanmaktadır ve ek klinik belirleyicileri ve değiştiricileri kullanarak bireyleri ayırt etmektedir (88).

2.3.1. Otizimli Bireylerde Gelişim Özellikleri

Otizm Tanılı Çocukların Duyusal Becerileri

Otizm tanılı çocukların; görsel, işitsel, koklama ve tat duyuşlarına ilişkin farklı sorunlar yaşayabildiği veya yaşadığı dile getirilmektedir ve duyuşal problemlerde yaşadıkları önemli sorunlardan biri olduğu belirtilmektedir. Çocukların, bir veya birden fazla duyuş yoluyla gelen uyarıcılara karşı aşırı tepki verebildikleri veya hiç tepki vermedikleri gözlemlenmektedir. Işık veya yüksek sestten rahatsızlık duyabilen çocukların durum karşısında verdiği tepkileri ise farklılaşabilmektedir. Genellikle otizm tanılı çocuklar, yeni nesnelere keşfettikleri zaman koklama veya dokunma duyuşlarını

kullanmaktadır (59). Hatta zaman zaman yeni nesnelere karşısında otizm tanılı çocukların nesneyi ağzına almaya çalıştıkları veya yalama gibi davranışlar gösterdikleri gözlemlenebilmektedir (90).

Otizm Tanılı Çocukların İlişki Kurma Becerileri

Otizm tanılı çocuklar, diğerleriyle ilişki kurmada sorunlar yaşamaktadır ve diğer kişilerle iletişimde mesafeyi kurmada zorluk (çok yakınında durma veya çok uzağında durma vb.), kişiye anlamsız bakma, göz teması kurmak yerine yana, aşağı veya yukarı bakma gibi davranışlar görülmektedir. Otizm tanılı kişilerin; yaşamlarının başlangıcından itibaren sosyal alanlarda bozulmaların olduğu belirtilmektedir. Örneğin; otizm tanılı bebeklerin veya küçük çocukların, normal gelişim gösteren yaşlılarına göre anlamlı göz teması kurma, dışarıdan gelen seslere ve yüzlere odaklanma sıklığının daha az olduğu ve bu sebeple otizm tanılı çocukların sosyal ortamlardan uzak durarak tek başına oyun oynama eğilimi gösterdikleri ifade edilmektedir (91).

Otizm tanılı çocukların beden ve nesne kullanımı becerileri

Otizm tanılı çocukların nesne kullanma becerileri incelendiğinde; iki-beş yaş arasında olan otizm tanılı çocukların, normal gelişim gösteren yaşlılarına göre nesnelere sosyal kullanımında, sembolik kullanılmasında ve nesnelere işlevine uygun şekilde kullanımında daha düşük düzeyde performans gösterdikleri belirtilmektedir (92). Otizm tanılı çocukların nesne kullanımı sırasında normal gelişim gösteren çocuklara kıyasla daha fazla tekrarlayıcı davranışlar sergiledikleri ifade edilmektedir (93).

Otizm Tanılı Çocukların Dil Becerileri

Gelişimi normal seyreden çocuklarda dil gelişimi uzun yıllar boyunca incelendiği ve çocukların erken dönemde çevreleriyle etkileşim kurarak taklit ve tekrar yöntemlerinin dil gelişiminde ilerlemesini sağladığı belirtilmektedir ancak otizm tanılı çocuklarda ise dil gelişimi eksiklikler içermektedir (94). Otizm tanılı çocuklarda dil becerisinin; kimi çocuklarda akranlarına yakın düzeyde olduğu kimi çocuklarda ise akranlarına göre önemli derecede dil becerisinin düşük olduğu dikkat çekmektedir. Diğer becerilerde olduğu gibi dil becerisinde de homojen bir dağılım olmadığı görülmektedir (95).

Otizm Tanılı Çocukların Sosyal Ve Öz Bakım Becerileri

Otizmin tanısı alan kişilerin genel olarak temel yaşam becerilerinde eksikliklerin olduğu ve özellikle öz bakım, sosyal ve iletişim becerilerinin düşük olduğu

belirtilmektedir. Aynı zamanda bu durum diğer kişilere bağımlı yaşamalarına sebep olmakla birlikte otizm tanılı kişilerin sosyal duygularında yoksunlukların olması, sosyal alanlardan uzak durmaları, diğerleriyle iletişim kurmakta zorlanmaları ve yalnız kalmayı tercih etmeleri nedeniyle toplumdaki başka kişilerle etkileşimlerinin olumsuz etkilendiği aktarılmaktadır (96). Otizm tanılı kişilerin, öz bakım konusunda yetersizliğinin olması sebebiyle zorluklar yaşadıkları belirtilmektedir (97). Aynı zamanda, otizm tanılılarda görülen sözel ve sözel olmayan becerilerin eksikliği, kişilerin sosyal becerilerine olumsuz etki ederek sosyal olarak kabullenilmelerine engel olabilmektedir (73).

2.3.2. Down Sendromu

Down Sendromu, bu günlerde sık sık görülen kromozal bir durumdur. Bununla alakalı ilk tespiti 1846 yılında Edouard Onesimus yapmış lakin ilk kez 1866 yılında bunu yazılı hale getiren ve sendromun adını almasını sağlayan kişi John Langdon Down'dır (98).

Down Sendromu, en sık görülen kromozomal anomalidir (99). Down Sendromu insidansı 660 bebekte bir şeklinde saptanmıştır. Görülme sıklığı coğrafi bölgelere göre farklılık gösterirken, etnik grup, ırk ve cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermemektedir (100,101). Down Sendromuna neden olan fazla kromozom, merkezi sinir sistemini etkilemektedir. Bu etki tüm gelişim süresince devam ettiği gibi kognitif ve motor becerilerde de geriliğe neden olmaktadır (102).

Down Sendromunu oluşumunu tanımlamak gerekirse, bir kromozom çiftinin mayoz bölünme esnasında 21. çift kromozomun esasında ayrılmayarak iki tane olmaları gerekirken bunun yerine üç tane olması durumudur ve bunun sonucunda da 47 kromozoma sahip bireylerin meydana gelmesidir (103). Down Sendromlu bireylerin belirgin özelliklerinden biri olan çekik gözlülük, onların Moğollara benzetilmesine sebep olduğundan bu kişiler "mongol" olarak da isimlendirilmektedirler (104). Fakat bu günlerde bu şekilde bir adlandırma pek kullanılmamaktadır. Down Sendromunun bir hastalık olmadığını ifade etmeliyiz; herhangi bir tedavisi mevcut değildir ve doğumla birlikte gelen, devamlı kalıtsal bir farklılıktır. Yalnızca insan türünde görülmeyip her çeşit değişik canlılarda da ortaya çıkabilmektedir. Antik Yunan tarihine baktığımızda, Down Sendromlu kişilerin akıl hastanelerine yatırıldıklarını ve hatta onların büyücü oldukları düşünüldüğünden yakılarak öldürüldüklerini görmekteyiz (105). Genetik sebeplerle meydana gelen ve zihinsel yetersizliği bulunan Down Sendromlu bebeklerin

doğum oranlarının -tüm dünyada çok da farklı değil- yaklaşık olarak her 700-800 doğumda bir olduğunu söyleyebiliriz (106). Down Sendromunun ortaya çıkmasında, fazlalık olan bir kromozomun oluşma sebebi veya kromozomların niçin doğru bir şekilde bölünemediği gibi sebeplerin henüz net bir şekilde açıklığa kavuşmadığını görüyoruz. Yapılan çalışmalara göre sebeplerin bazılarını; annenin 35 ve babanın ise 45-50 yaşın üzerinde olması, gebelik sırasında hormonlarda ve bağışıklık sisteminde görülen problemler, yine gebelik sırasında maruz kalınan röntgen ışınları, virüs kaynaklı bakteriyel enfeksiyonlar, televizyon, bilgisayar, iletişim araçları ve benzeri aletlerden yayılan frekansı yüksek akımlar, radyasyondan kaynaklanan çevresel kirlilik, ilaç kullanımı, varsa madde bağımlılığı, havada yüksek oranda azot ve kurşun bulunması gibi sıralamak mümkündür. Bununla birlikte Down Sendromunun tam nedeni hala bilinmiyor (107). Bir ailede Down Sendromlu bir çocuğun olma ihtimali de ileride gerçekleşecek doğumlarda Down Sendromu görülme olasılığı üzerinde etki sahibidir (108).

2.3.3. Down Sendromlu Kişilerin Özellikleri

Zihinsel Nitelikler

Down Sendromlu kişiler, çoğunlukla belli gelişim dönemlerinde meydana gelen eşsiz nörobilişsel ve nörodavranışsal bir profile sahiptirler. Çocukluk döneminde görülmeye başlanan hafif sapmalar ve okul çağına göre yaşanan gecikmeler bariz bir hal almaktadır. Bazı sözsüz beceriler zihinsel yaş için kabul edilebilirken, birtakım sözel yetersizlikler meydana gelmektedir. Yürütücü fonksiyonlardaki noksanlıklara çocukluk döneminde de rastlanılmaktadır, lakin bunlar artan yaş ile beraber daha da belli olmaktadır (109).

Sosyal Duygusal Nitelikler

Down Sendromlu bireylere ilişkin karakteristik ve duygusal özelliklere bakıldığında, bu çocuklar sevecen, cana yakın, neşe dolu ve mutlu varlıklarıdır. Bunun yanı sıra inatçı ve söz dinlemez olabilirler. Diğer insanların onlara ilgi göstermelerinden hoşlanırlar ve beklentileri karşılanmazsa inatçılık sergileyebilirler. Bunlara ek olarak, ritim duyguları gelişmiş olan Down Sendromlu çocukların müziği de oldukça sevdiklerini söyleyebiliriz (110).

Psikomotor Nitelikler

Down Sendromlu çocukların motor gelişimlerinde de gecikmeler yaşanmaktadır. Bunun sebebinin serebrumun küçültülmüş boyutu, beynin olgunlaşma bozuklukları ve patofizyolojik süreçler olduğu söylenmektedir. Bu çocukların motor gelişimindeki gecikmelere bakıldığında, özellikle ayakta duruş pozisyonu ve yürüme yeteneğindeki bozulmalar bariz bir biçimde dikkat çekmektedir (111).

Fiziksel Özellikleri

Down Sendromlu çocukların dış görünüşlerine bakıldığında, basık bir yüz, çekik gözler, kalın dudaklar, dilde büyüklük, kısa ve kalın parmaklar, yine kısa ve geniş bir boyun, ensede görülen gevşek deri kıvrımları, olması gerekenden daha kısa boy ve olması gerekenden daha fazla kilo gibi bazı fiziksel özellikler sayılabilir (110).

2.4. Spor

Spor o kadar geniş bir kavramdır ki, sosyal uyumu ve kişilerarası ilişkileri geliştirirken sağlık, estetik, oyun, eğlence, zevk, meslek, politika araçları, bilim ve boş zaman etkinlikleri olarak da kullanılabilir. Bireyin bedenine ve ruhuna hitap edebilen sosyal bir kavramdır. Bu bakımdan çok dikkat edilmesi ve sürekli araştırılması ve geliştirilmesi gereken bir olgudur (112).

Spor, beden ve ruh sağlığını iyileştirme çabasıdır. Yarışma standartları açısından belirli kurallara karşı mücadeledir. Heyecan, rekabet, üstünlük, performans geliştirme, kişilikte doruğa ulaşmaktır (113).

Spor, doğal çevreyi bir insan topluluğuna dönüştürürken kazanılan becerileri geliştirebilir, edindiği sosyalleşme yönü ile toplumla bütünleşebilir ve ister bireysel ister kolektif olsun, aletli veya aletsiz bir meslek haline gelebilir. Boş zaman etkinliklerinin kapsamı onun tüm zamanını kapsayabilir. Belirli kurallar çerçevesinde zihni ve bedeni iyileştiren, rekabeti içeren, birliği artıran kültürel bir durumdur (114). Spor ciddiyet, kurallar ve pekiştirme gerektiren bir meslektir. Aynı zamanda spor, çeşitli kurallar, performans ve kalite standartlarından oluşan unsurlardır. Diğer yandan egzersiz ise belirli sosyal koşullar altında fiziksel aktivite anlamına gelmektedir (115).

Sporu; bireyin fizyolojik ve psikolojik bakımdan ruh halini geliştiren, toplumsal davranışlarını düzene sokan, bilişsel ve devinimsel olarak belli bir seviyeye eriştiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir gerçeklik olarak tanımlayabiliriz. Başka bir ifadeyle

spor; bireyin fikirsel, ruhsal ve bedensel gelişimine ve bunlar arasındaki dengenin kurulmasına ve toplumsallaşmaya yardımcı olan bir gerçekliktir (116).

Spor faaliyetleri toplumda yer aldığı için genellikle sporun sosyal bir olgu olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Her spor dalı kendine özgü özelliklerini geliştirirken aynı zamanda toplum içinde bir alt kültür ve kendine özgü bir dil, değerler ve normlar oluşturur. Kültürel bir unsur olarak spor kavramı, bireylerin ve ait oldukları toplumun düşünce ve davranışlarının oluşumunu etkilediği gibi diğer kültür unsurlarını da etkileyerek onlara milli özellikler kazandırmaktadır. Farklı ülkelerdeki çeşitli sporları gözlemlerken, sosyal özellikleri ve yaşam felsefesi hakkında da bilgi edinebilirsiniz. Kullanılan tanım ve ifadelerle göre sporun bireyler üzerinde fizyolojik, psikolojik ve pedagojik etkiler oluşturmada çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir (112).

2.5. Farkındalık

Genel olarak insanla özdeşleştirilmiş bir kavram olarak, etrafında olup biteni algılama ve anlamlandırabilme becerisidir. İnsanın yaptığı bir eylemin bilincinde olması veya dışarıdan gelen verileri bilinçli bir şekilde anlamlandırabilmesi farkındalık kavramıyla açıklanmaktadır. Öte yandan farkındalık kavramının pek çok farklı türü olduğundan söz edilmiştir. Özellikle psikolojik bilinç düzeyi olarak ifade edilen, kişinin kendisiyle ilgili olayları ve davranışları nedenleriyle birlikte anlayabilmek için düşünce, davranış ve duygu arasındaki etkileşimin ayırdına varabilme ve bunlar üzerinde düşünebilme yeteneği farkındalık kavramına ilişkin önemli bir boyutu teşkil etmektedir (117).

Sosyo-psikoloji alanında, farkındalığın tutum ve davranış arasındaki ilişki üzerinde nasıl bir etkisi olduğuna dair iki ayrı cevap bulunmaktadır. Bunlarda birincisi, farkındalık seviyesindeki yükseklik tutumlara ulaşmayı kolay kılar. Tutumlar belleğe kolaylıkla getirilir ve bu vesileyle de tutumlar, davranışlara kolayca etki eder. İkincisi ise, bir adım atmamız gerektiği zaman, var olan duruma karşı takındığımız tutuma özen gösterip dikkat ediyor ve bu tutumun bize yön çizmesine müsaade ediyoruz (118).

2.6. Sporda Farkındalık

Sporda farkındalık zihinsel, duyuşsal ve devinimsel (psikomotor) alanları içine alan, geçmişten geleceğe uzanan fakat kişinin yaşadığı anda bulunan seçiciliğin ortaya çıktığı zaman olarak tanımlanır (119,120). Esasında spor alanındaki perspektifi psikomotor alandaki farkındalık temel alır. Spor sayesinde zihinsel ve duyuşsal alan

farkındalıkları oluşturulmak amaçlansa da bir spor öğretmeni temel görev olarak öğrencilerinin psikomotor alandaki farkındalıklarına katkı sunacak alanlar oluşturmalıdır. Psikomotor alandaki farkındalık ise zihinsel ve duyuşsal farkında oluşun kişiyi çok daha somut davranışlarla, toplumsal ve doğal ortamın etkisi ile katılıma yönlendirmesi ve harekete geçirmesidir (120).

“Kişinin hayatı boyunca geçirdiği gelişim ve dönüşümünün çıkış noktası; fark etmektir” (121). Hareket eğitimi, beden eğitimi olgusunun ön koşuludur ve insanoğlunun bir “hareket varlığı olması” onun en göze çarpan özelliklerinin başında geldiği ifade edilmiştir. Bu sebeple insanın varlığını hem gerçekleştirmesi hem de sürdürmesi kendi eylemlerine bağlıdır. Hareket eğitimi, insanoğlunun vücuduna ve bedenini dili olan harekete farklı anlamlar yüklemektedir. Hareket, insanoğlunun varoluşunun ana şartıdır. İnsanoğlu, etrafında olan biteni hareket sayesinde algılar, kendisi dışında bulunan dünyayı hareket vasıtasıyla keşfeder. Hareketin, toplumun bir iletişim aracı olduğu söylenebilir. Beden eğitimi, spor, oyunlar ve yaşamın çekirdeğinde hareket bulunur (122). Farkında olma, farkına varma, fark ediş, kendisinden haberdar olma gibi ifadeler insanın zihinsel yeterlikleri, duyuşsal nitelikleri ve devinimsel becerileri ile ilişkili durumlarını ifade eder. İnsan denen varlık, bütün duyularını kullanarak etrafı ve kendisiyle etkileşim kurarken neleri bildiğinin ve düşündüğünün veya nasıl hissettiğinin ayırda varabilir ve bunları istekleri ve ihtiyaçları çerçevesinde hayatının herhangi bir aşamasında uygulamaya geçirebilir. Beden eğitimi ve spor farkındalığı; üç ana alanı da kapsayan, kişinin o anki seçiciliğinin meydana geldiği ana denir (120). Fiziksel aktiviteler, öğrencilerin sağlık, güzel vücut hareketleri ve alıştırmaya yapmanın ilkelerinin gerçek yaşamdaki yerini bilmelerine ve bunun önemini kavramalarına yardımcı olur. Sağlıklı olmak ve fiziksel uygunluğun kıymetini ve bunların geliştirilerek nasıl korunduğunu da öğrenmiş olurlar. Öğrencilerin tecrübe edebildikleri bir diğer husus da, beden eğitimi aracılığıyla kendilerinin baskın ve çekinik yanlarını test edebilme imkanı bulmalarıdır (123). Böylelikle kendi sınırlarından haberdar olacaklar, yapabilecekleri ve yapamayacakları bedensel aktiviteleri de bu sayede fark edeceklerdir. Tüm beden eğitimi faaliyetlerinin sosyal bir deneyim olduğunu söylemek mümkündür ve çoğunlukla duyguları içinde bulundururlar. Bu çeşit faaliyetlere katılım gösteren insanlar, hareketler sayesinde duygularını dışarı vurma imkânı elde ederler. İnsanlar spor sayesinde saldırganlık, öfke, utangaçlık, kıskançlık gibi duygularda sağaltım yaşarlar ve bu duyguları kontrol altına almayı öğrenirler (113). Öğretmenler beden eğitimi derslerinde

öğrencilerin duyuşsal alanlarının gelişmesine destek olma amacıyla, bir yıllık süreçte öğretecekleri aktivitelerde onların birlikte çalışmaları için fırsatlar oluşturmalı ve böylelikle onların sosyal yönlerinin gelişmesine ve işbirlikçi çalışmalarına imkân sağlamalıdır. Bu tür faaliyetler eş zamanlı olarak öğrencilerin olumlu bir benlik algısı oluşturmalarına da katkı sağlar.

2.7. Zihinsel Engellilerde Spor

Beden eğitimi ve spor çalışmaları zihinsel engeli bulunan bireyler üzerinde birçok faydası bulunmaktadır. Beden eğitim ve spor çalışmaları aracılığıyla engelli bireyler içinde buldukları ruh hali, toplumun engelli bireylere karşı olan tavırları sonucunda ortaya çıkan öfke, kıskançlık ve saldırganlık gibi ortaya çıkan olumsuz duyguları kontrol etmelerini sağlamaktadır (124). Beden eğitimi ve spor kişinin sosyalleşmesini sağlama anlamında önemli bir sosyal araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Beden eğitimi ve spor modern toplumlarda genellikle kolektif bir etkinlik olarak değerlendirildiğinde sportif organizasyonlar vasıtasıyla, sporla ilgilenen kişiler farklı gruplarla sosyal bir bağ kurmaktadır. Beden eğitimi ve spor kişinin dar yaşamından uzaklaşarak, farklı inançlar, düşünceler ve fikirden insanlarla bağlantı kurmasını, bu farklı kişilerden etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönüyle beden eğitimi ve sporun, özellikle engelli bireylerin toplumumuza entegre edilmesine, yeni arkadaşlıklar kurulmasına, toplumsal etkileşime destek sağlamasına ve sosyal ilişkilerin pekiştirilmesine katkı sağlamada önemli rol üstlendiği söylenebilir (125).

Zihinsel engeli bulunan çocukların, toplumda beklenen seviyede fiziksel ve zihinsel faaliyetler gösteremedikleri için, yaşamış oldukları çevreye uyum sağlama konusunda sıkıntı çekmektedirler. Farklı biçimlerde meydana gelen uyumsuz bozukluklar, üzerinde çaba sarf ettikleri ders başarıları ve toplumsal görevlerde başarısızlık deneyimlemelerine sebep olur. Asıl olan ise, zihinsel engelli çocukların sahip oldukları potansiyelin tümünü ortaya koyabilmeleri için başarıyı yaşamış olmaları faydalı olacaktır. Özenle, planlı ve detaylı şekilde hazırlanmış sportif etkinlikler, fizik egzersizleri ya da spor programları zihinsel engelli olan bu çocukların başarıları tatmalarına yardımcı olabilmektedir. Bunun yanı sıra bu tür beden eğitimi ve spor programlarının sahip olduğu birçok doğal özellik, gerçekçi tedavi veya rehabilitasyon teknikleri olarak zihinsel engeli bulunan çocukların çevreye uyum sağlamaları bakımından kullanılabilir (124).

Sağlıklı kişilerin ruhsal ve bedensel gerilmelerden kurtulmaları, yaşamlarında fiziksel uygunluk sağlayabilmeleri amacıyla tavsiye edilen beden eğitimi ve spor aktiviteleri, engelli bireyler tarafından da yapılabileceği uzun seneler düşünülmemiştir (126).

Fiziksel açıdan beden eğitim ve sporun faydası sınırsızdır. Beden eğitimi ve spor, hastayı hayata tutundurması ve eğlendirmesi bakımından klasik tedavi edici egzersizlerle kıyaslandığında daha üstün olduğu görülmektedir.

Engellilerde beden eğitimi ve sporun asıl amacı ise, bedensel engelli bireye dış dünya ile iletişim kurma imkânı vermesidir. Beden eğitim ve spor yoluyla zihni ve vücudu çalışan bedensel engelli birey; disiplin, güven, rekabet ve arkadaşlık hislerini ortaya çıkardığında topluma yönelme ve faydalı olabilme imkanlarını yüksek oranda arttırmaktadır. Örneğin; okçuluk, masa tenisi, bilardo ve yüzme gibi spor dallarında engelli bireyler normal bireylerle mücadele ettikleri görülebilir (127).

Normal insanlar kadar engelli bireyler de beden eğitimi ve spora ihtiyaç duymaktadırlar. Beden eğitim ve spor engelli bireyleri üretime ve topluma kazandırmasının ötesinde, onların vücut olarak güçlendirip günlük yaşamlarını kolaylaştıracaktır. Bunun yanı sıra bazı tür engelli bireylerde gelişebilecek olan segonder kontraktürleri güçleşecektir. Mesela; iki kolu birden ampute olmuş engelli bir bireyde, rutin işlerde ayaklarını kullanmanın sebep olduğu kifozun gelişimi egzersiz yaparak önlenmektedir. Ya da tek bacağı ampute bir bedensel engellide denge hissi ve kabiliyeti beden eğitim ve sporla geliştirilirse kalan tek bacak çok daha verimli hale getirilmiş olur (128).

Zihinsel olarak engeli olan çocuklarda, fiziksel gelişme ve büyüme genellikle endokrin ve metabolik bozulmalar ya da kalıtsal mutasyonlar sebebiyle normal akranlarının gerisindedir. Bahsedilen bu durum el göz koordinasyonu ile ince ve kaba motor becerilerini etkileyebilmektedir. (129). Özer (52), 12-17 yaşları arasında zihinsel engeli bulunan kız ve erkek çocukları üzerinde yaptığı araştırmasının bulgularına göre, kız ve erkek zihinsel engelli çocukların akranlarına göre önemli derecede kısa oldukları, daha zayıf oldukları ve daha az esnek olduklarını belirtmiştir. Kalyon (130), engeli olan kişilerin beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmalarının fiziksel olarak var olan zayıflık ve eksikliklerini büyük oranda ortadan kaldırmaya olanak sağladığını belirtmektedir.

Beden eğitimi ve spor faaliyetleri, kas kütlelerinin sağlıklı, esnek, kuvvetli ve dolgun hale gelmesini sağlamaktadır. Düzenli egzersizler sayesinde bu önemli gelişmeler korunmaktadır. Tam tersi bir durumda, yani beden eğitim ve spordan uzak bir yaşantı kemik dokusunda gerilemelere sebep olurken, kaslarında gücünü hızlı bir şekilde azaltmaktadır. Programlı ve sistemli bir şekilde ortaya koyulan sportif etkinlikler sonrasında bireyin yaşamış olduğu rahatsızlık durumlarının olumlu biçimde seyretmesi ve buna bağlı olarak bireyin kendini bedensel açıdan sağlıklı ve iyi hissetmesi görülen etkinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (131).

Diğer çocuklara nazaran zihinsel engelli çocuklarda en çok farkın olduğu alan zihinsel davranışları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çocukların zihinsel olarak gelişim durumları bireysel olarak farklılık göstermekle beraber zihinsel işlev ve süreçlerle ilgili bazı genel özelliklerinden bahsetmek mümkün olmaktadır (132). Zihinsel engelli çocukların öğrenmeleri güç ve zaman almaktadır. Hatta bazı kavramları veya becerileri yetişkin olsalar bile tam manasıyla kazanmaları mümkün olmamaktadır. Hafif bir zihinsel geriliklerinde bile, normal akranları düzeyinde öğrenebilmeleri için özel bir eğitim desteğine ihtiyaç duymaktadırlar (129). Zihinsel engelli çocuklarda dil problemlerinin yanında görsel ve işitsel alanda sorunlar yaşarlar. Bu nedenle sesleri karıştırırlar, sözcükleri anlamada yavaşlar ve yanlış anlama gibi zorluklar çekmektedirler.

Dilsel problemler zihinsel ve bedensel engelli bireylerde sıklıkla görülmektedir. İşitme ve görme algılarında sıkıntı çekerler, bu yüzden de söylenen kelimeleri algılamada yavaşlık, sesleri birbiriyle karıştırma, yanlış anlama gibi güçlüklerle karşılaşır. Genellikle konuşmaya geç başlarlar, yaşlarının gerektirdiği cümleleri oluşturamazlar, kelime bilgileri eksiktir, sözcükleri yanlış yerde kullanırlar. Yazılı sembol ve kavramları tanımlamakta zorluk yaşamaları sebebiyle okuma ve yazma becerisi gecikmektedir. Kısa ve dağınık şekilde seyreden dikkat becerilerine sahiptirler. Ayrıntılara odaklanamam, dışsal uyaranlardan dolayı dikkatin çabucak dağılması, yapmakta oldukları iş, eylem veya oyunlarda çabuk dağılan dikkat sıklıkla görülmektedir. En temel kavramları öğrenmede zorlanmaktadır. Bellekleri yeterli olmadığından dolayı hafızalarında uzun süre tutamaz ve kolayca unutulur. Uzun süreli hafıza gerektiren durumlarda çok zorlanırlar (132). Bilginin depolanabilmesi için çık sık tekrar yapmaları gerekmektedir. Engelin derecesi ilerledikçe hafızayla alakalı sorunlar daha fazla ortaya çıkmaktadır. hafızada saklayabilme veya öğrenme ile ilgili stratejileri yalnız başına gerçekleştiremezler. Değişik şekilde, zamanda, yerde verilen aynı uyarıcılar ile daha iyi öğrenebilirler (133).

Başarılı olma duygusu, kişinin önemli gereksinim ve motivasyon kaynaklarından bir tanesidir ve giderilmesi gerekmektedir. Oyun ve spor ortamındaki yarışma ve rekabet kişilerin başarıya ulaşmalarında önemli bir rol oynar. Bu şekilde bu duyguyu yaşayan kişinin başka alanlarda da aynı duyguyu yaşama isteği ortaya çıkmaktadır (113). Suveren'e (134) göre, zihinsel ve bedensel engelli kişilerin sportif yarışmalara katılmaları, hayatları süresince onları faaliyet içerisinde tutması bakımından önemlidir. Sportif etkinlikler, aşağılık duygusuna ve kaygıya karşı çok güçlü bir koruyucu konumdadır. Engel durumu dolayısıyla ruhi semptomlar gösteren, engelli birey, sportif etkinlikler vasıtasıyla kendini toplumdan soyutlamaz. Spor, engelli kişiyi yaşama bağlar, ona yaşama sevinci kazandırır, engeline rağmen yaşamı olduğu gibi kabul etmesini öğretmekte önemli bir role sahiptir (130). Beden eğitimi ve spor engelli bireyin kendi beceri ve yeteneklerine olan inanç seviyesini yükseltir, özgüvenin artmasına yardımcı olur (124). Araştırmacılar; sporun olumlu benlik gelişimi için bir araç konumunda bulunduğunu, fiziksel aktivitenin bireye kendi dünyasını tanıma ve bulma olanağını tanıdığını, sporla zihinsel ve bedensel engellilerin duygularını anlama fırsatı sağlaması önemle vurgulanmaktadır (135). Rippe (136), fiziksel aktivitenin biliş, algılama düzeyi, iş ve eylem davranışı, uyku, sosyal davranış, duygulanım, kişilik ve benlik kavramı üzerindeki etkilerini ortaya çıkartmak amacıyla çalışmalar yapmıştır. Çalışmalar sonucunda, fiziksel aktivitenin kişilik dışında bu özellikler üzerinde etkili bir rolü bulunduğunu ve bu etkinin hem fiziksel aktivite esnasında hem de daha sonrasında ortaya çıktığını belirtmiştir.

Normal çocuklara göre çeviklik, dayanıklılık, güç, kontrol, denge, kuvvet, esneklik, çabukluk ve diğer motor ve fiziksel uygunluk etmenleri açısından zihinsel engelli çocukların daha zayıf bir yapıda oldukları düşünülmektedir (137). Aynı şekilde kişinin kas yapısındaki yoğunluk, zayıflık, cinsiyet, yaş, fiziksel aktivite yoğunluğu, farklı yaralanma durumları, kullanılan ilaçlar ve kişinin yaşlanma süreci de postürde bozulmaya sebep olabileceği bilinmektedir (138,139). Zihinsel engelli kişilerin zekâ seviyesindeki geriliğe ve yaşlanmaya paralel olarak daha gevşek bir kas yapısına sahip oldukları, bununla beraber motor gelişimde görülen kaybın gittikçe ilerlediği görülmektedir (140) ve motor beceriler arasındaki en çok kayıp denge, hız, koordinasyon, kuvvet ve manipulatif becerilerde olduğu çalışmalar sonucunda dile getirilmektedir (141). Bu durumun sebebi ise fiziksel aktivite olanakların yetersiz oluşundan dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir (142). Zihinsel engelli çocukların eğitimlerinin zihinsel

becerileri aksine bedenlerini kullanmalarına yönelik olduğu göz önüne alındığında fiziksel ve motor uygunluk öğelerinin geliştirilmesinin, çocukların mesleki eğitim ve beden eğitimi gibi derslerden faydalanmalarının ön koşulu olduğu ifade edilmektedir (143,144). Yeteri kadar fırsatlar verilmesi halinde zihinsel engelli kişilerin motor becerilerinde gelişme sağlanma olasılığı yüksektir (145). Zihinsel engelli çocukların daha iyi tanınması, gereksinimlerinin belirlenebilmesi ve gereksinimleri dikkate alınarak daha çok yardımın sağlanabilmesi için, zekâ ve öğrenme, fiziksel ve motor becerilerinin belirlenip ortaya çıkarılması üretken olabilmeleri ve sağlıklarını koruyabilmeleri için fiziksel uygunluk düzeylerinin yeterli seviyede olması zihinsel engelli çocuklar açısından kritik bir öneme sahiptir. Günlük yaşantıda gerçekleştirilen aktivitelerin çoğunun oluşabilmesi, doğru postürün sağlanması dengenin kurulabilmesine ve çevikliğin artırılmasıyla ilişkilidir (146,147). Kişi, günlük yaşantısında gerçekleştirdiği aktivitelerinde; koordinasyon, denge ve hareketliliği kullanabildiği kadar fiziksel uygunluğunun artacağı ifade edilmektedir (148). Fiziksel aktivitenin kas ve sinir sistemini, zihinsel reaksiyonları, vücudun fizyolojik ve metabolik gelişimini destekleyen bir araç olduğu ve fiziksel aktivitelerin bir çeşit rehabilitasyon etkisi yaptığı bilinmektedir. Sportif etkinliklere katılım; kişiye, kasların güçlendirilmesi, koordinasyon gelişimi, denge gelişimi, duruş kontrol gelişimi, esneklik gelişimi, solunum ve dolaşım sisteminin gelişimi, spastisiteyi önleme alanlarına büyük faydalar sunmaktadır (149).

Fiziksel aktivite serbest zaman ve rekreatif etkinlikler toplumsal birlik için çok önemli bir konumdadır. Sosyal etkileşim ve Sosyalleşme, farklı aktivitelere dahil olunarak desteklenip daha iyi bir seviyeye getirilebilir. Fiziksel aktiviteye katılım kişinin sosyal gelişimini ve sosyal ilişkiler oluşturabilme kabiliyetini olumlu bir biçimde etkiler (150). Chiang (151), bir çalışmada altı zihinsel engelli çocuğa içerik olarak eğlenceli oyunlar ve müzikle dans etkinliklerinden oluşturulan bir program uygulamıştır. Araştırma öncesinde ve sonrasında yaptığı nitel ölçümlerde, çocukların yalnızlık duygularındaki azalma başta olmak üzere, etkileşim ve sosyalleşme düzeylerinde önemli bir seviyede ilerleme belirtmiştir. McMahan (152), yaptığı çalışmada rekreatif etkinliklerin engelli kişilerde yaşadığı toplumla bütünleşme, arkadaş edinebilme ve sosyal kabulün oluşturabilmesi açısından önemini ortaya koymuştur. Aynı zamanda beden eğitimi ve spor dersleri içerik gereği kazanma kaybetme ikilemini içeren kazanımlara sahip olduğundan dolayı beden eğitimi dersinde gerçekleştirilen aktivitelerle oluşturulan ikilemlerin,

kişilerin sportmenlik davranışını kazanmalarında ve hayatlarına yansıtılmalarında etkili olabileceği düşünülmektedir (153).

Zihinsel olarak engelli olan çocuklarda beden eğitimi ve spor konusunda dikkat edilmesi gereken noktalar:

- Öğretmen, yapılacak eyleme çocuğun özelliklerine göre karar vermelidir.
- Benzer engelleri olan çocuklar üzerinde ortak araştırma yapılmalıdır.
- Çocuklar uygun spor giysileri giymelidir. Salonda yapılan çalışmalarda lastik pabuç veya çıplak ayakla çalışma yapılmalıdır. Çorap ile çalışmaya izin verilmemelidir (kayma tehlikesi).
- Eğitim verilmeden önce bireylere sağlık kontrolü yapılmalıdır.
- Hareketlerde küçük kasların gelişimi büyüklerden daha sonradır.
- Yapılan faaliyetlerin ilkinde eğitsel oyun şeklinde olması, sonrasında ise kurallı faaliyetler seçilmesi daha doğrudur.
- Egzersiz sırasında verilen hareketler basit olandan zor olana doğru planlanmalıdır. Daha çok ilgi çekmesi adına çocukların alışkın oldukları ve hoşlandıkları etkinliklerden başlamak çok daha yararlı olabilmektedir.
- Hareketler yapılırken ritim araçlarından (ses-hareket-iş birliğinden) yararlanılmalıdır.
- Zihinsel engelli çocukların sosyal gelişimine de katkı sağlamak için egzersizler sırasında sırada oturma, sıra ile yürüme ve koşma gibi hususlara özen gösterilmelidir. Küçük gruplar halinde halk oyunu ile ders çalışmaları bahsedilen bu amacı destekleyen bir etkinliktir.
- Yapılan etkinlikler sonunda sözel ifadeler ve somut ödüllerle zihinsel engelli çocuklar muhakkak ödüllendirilmelidir. Bunun yanında beden dilimizle de gülümseme ve jestlerle ödüllendirmeye gidilebilir.
- Zihinsel engelli çocuklarda özellikle dikkat isteyen hareketler ve karışık olan hareketlerden kaçınmak gerekmektedir (154).

3. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırma deseni, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin istatistiksel analiz teknikleri ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinin tekniklerinden olan tarama modeline başvurulmuştur. “Tarama modelleri, geçmiş zamanda olan veya hala var olan bir durumu olduğu biçimiyle tanımlamayı amaç edinen araştırma yaklaşımlarıdır. Çalışmanın konusu olan olay, kişi ya da nesne kendi şartları içerisinde ve olduğu şekli bozulmadan betimlenmeye çalışılır” (155).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümünde öğrenim görmekte olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 160 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise evren içerisinde yer alan öğrencilerin gönüllülük esasına dayalı olarak katılım gösterdiği 152 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, katılımcıların bilgilerini ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formu ile İlhan ve Esentürk’ün (36) geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmış olduğu “Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği”dir.

1. Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgiler formu

Araştırmacı tarafından hazırlan demografik bilgiler formunda;

- Cinsiyet
- Yaş
- Sınıf
- Engelli bir tanıdığınız var mı?
- Aktif spor yapıyor musunuz?

- Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? soruları yer almaktadır.

2. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması İlhan ve Esentürk (36) tarafından yapılan Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği

Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği, kişinin kendisi hakkında bilgi vermesi (self-report) ile oluşturulan bir ölçme aracıdır. 32 maddeden oluşan orijinal ölçekte Cronbach Alpha değeri 0,989 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için hesaplanan Cronbach Alpha değeri ise 0,948 çıkmıştır. 32 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri, 5’li Likert tipinde hazırlanmıştır. Bu beş dereceleme sistemi; “Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum” şeklindedir. Ölçekte ters kodlanması gereken maddeler bulunmaktadır. Ters ifadelerin olduğu maddeler ise “3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27 ve 30” numaralı sorulardır. Olumlu ifadeler için maddelerin puanlanması sırasıyla 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklinde iken; ters kodlanması gereken maddeler için ise 1, 2, 3, 4, 5 şeklinde değerlendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 160, en düşük puan ise 32’dir. Belirli puan aralıkları, farkındalık seviyesinin düşük, orta ve yüksek olduğunu bize belirtmektedir. Bu sebeple puan aralığı 32 ile 74 arasındaysa düşük; 75 ile 117 arasındaysa orta; 118 ile 160 arasında ise yüksek seviyede farkındalığa sahiptir şeklinde değerlendirilir. Ayrıca araştırmada kullanılacak olan ölçek tek boyuttan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizleri IBM SPSS 22.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçek formuna verilen cevapların paket programa veri girişi sağlandıktan sonra hatalı verilerin saptanması amacıyla istatistiksel işlem yapılmış işlem sonucunda hatalı veri olmadığı görülmüştür. Ölçek sorularına verilen cevapların dağılımlarının normal olup olmadıklarının anlaşılması amacıyla Kolmogorov-Smirnov üzerinden işlem yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermediğine, ancak basıklık-çarpıklık ve medyan değerlerine göre verilerin normal dağılım gösterdiğine karar verilmiştir. İlk olarak elde edilen verilere ait demografik bilgiler istatistiksel olarak tablo haline getirilmiş daha sonra betimleyici istatistiksel işlemler yapılmış tablo haline getirilmiştir. Değişkenler arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını istatistiksel olarak çözümlenmek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Test ve ANOVA testi yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilere uygulanan istatistiksel işlemler sonucu hazırlanan bulgular tablolar halinde yer almaktadır.

Tablo 4.1. Ölçeğe ait normallik test sonuçları

BOYUT	Merkezi eğilim ölçümleri				Cronbach's Alpha
	\bar{x}	Medyan	Basıklık	Çarpıklık	
Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği	127.6 513	137.0000	-1.278	.801	.948

Levene Testi ve Basıklık-Çarpıklık değerleri, verilerin parametrik testlerin ön koşullarını sağlayıp sağlamadıklarına bakmak için kullanılır ve sonuçlar incelenerek verilerin normal dağılıp dağılmadıklarına karar verilir (156). Çalışmada toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine karar vermek için basıklık-çarpıklık değerleri betimsel istatistiklerle saptanmıştır. Çarpıklık değeri 3'ten fazla çıkmışsa "aşırı çarpık", Basıklık değeri ise 10'dan fazla çıkmışsa "aşırı basık" olarak kabul edilmiştir (157). Araştırmaya katılan öğrencilerden toplanan verilerin dağılımlarının belirlenmesi amacıyla merkezi eğilim ölçümlerinden olan aritmetik ortalama, medyan, çarpıklık ve basıklık katsayıları referans olarak alınmıştır. Medyan ile aritmetik ortalama değerinin birbirine yakın ya da eşit olması ile çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 sınırları içerisinde yer alması sebebiyle öğrencilerden elde edilen verilerin dağılımının normal dağılımdan geldiği tespit edilmiştir. (158). Ölçeğe ait Cronbach's Alpha iç tutarlılık kat sayısı değeri kullanılan ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	N	%(Yüzde)
Erkek	92	60.5
Kadın	60	39.5
Toplam	152	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı; erkek %60.5 ve kadın %39.5 olarak dağılım göstermiştir.

Tablo 4.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımı

Sınıf	n	%(Yüzde)
1. sınıf	51	33.6
2.sınıf	27	17.8
3.sınıf	40	26.3
4.sınıf	34	22.4
Toplam	152	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımı incelendiğinde; 1.sınıf %33.6, 2.sınıf %17.8, 3.sınıf %26.4 ve 4.sınıf %22.4 olarak dağılım göstermiştir.

Tablo 4.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımı

Yaş	n	%(Yüzde)
18-21	71	46.7
22-25	67	44.1
26-29	14	9.2
Toplam	152	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımı incelendiğinde; 18-21 yaş %46.7, 22-25 yaş %44.1 ve 26-29 yaş %9.2 şeklinde dağılım göstermiştir.

Tablo 4.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin aktif spor yapma durumu

Aktif spor yapıyor musunuz?	n	%(Yüzde)
Evet	99	65.1
Hayır	53	34.9
Toplam	152	100

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen aktif spor yapıyor musunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı; aktif spor yapan %65.1, aktif spor yapmayan %34.9 olarak dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.6. Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı?	n	%(Yüzde)
Evet	78	51.3
Hayır	74	48.7
Toplam	152	100

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı; Zihinsel engelli bir tanıdığı olan %51.3, zihinsel engelli tanıdığı olmayan %48.7 olarak dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.7. Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı?	n	%(Yüzde)
Evet	96	63.2
Hayır	56	36.8
Toplam	152	100

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı; daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapan %63.2, daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmayan %36.8 olarak dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.8. Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği Puanları

Değişken	Seçenek	n	\bar{x}	ss
Cinsiyet	Erkek	92	126.2609	23.79347
	Kadın	60	129.7833	19.0076
	Toplam	152	127.6513	22.03016
Sınıf	Seçenek	n	\bar{x}	ss
	1. sınıf	51	124.72.55	23.13186
	2.sınıf	27	127.6296	22.23502
	3.sınıf	40	130.2750	22.35952
	4.sınıf	34	128.9706	21.51093
Toplam	152	127.6513	22.03016	
Yaş	Seçenek	n	\bar{x}	ss
	18-21	71	124.0845	23.35609
	22-25	67	130.9254	18.89469
	26-29	14	130.0714	27.50232
Toplam	152	127.6513	22.03016	
Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı?	Seçenek	n	\bar{x}	ss
	Evet	78	127.9744	21.50685
	Hayır	74	127.3801	22.71076
Toplam	152	127.6513	22.03016	
Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı?	Seçenek	n	\bar{x}	ss
	Evet	96	127.8229	22.45835
	Hayır	56	127.3571	21.47339
Toplam	152	127.6513	22.03016	
Aktif spor yapıyor musunuz?	Seçenek	n	\bar{x}	ss
	Evet	99	126.4040	23.24665
	Hayır	53	129.9811	19.55416
Toplam	152	127.6513	22.03016	

Tablo 9'a bakıldığında erkek öğrencilerin ölçek puan ortalamaları (\bar{x} =126.2609) iken kadın öğrencilerin ölçek puan ortalamaları (\bar{x} =129.7833) şeklinde dağılım

göstermiştir. Öğrencilerin sınıf değişkenine göre farkındalık puan ortalamaları 1.sınıf ($\bar{x}=124.7255$), 2.sınıf ($\bar{x}=127.6296$), 3.sınıf ($\bar{x}=130.2750$) ve 4.sınıf ($\bar{x}=129.9706$) olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş değişkenine göre ölçek puan ortalamaları 18-21 yaş ($\bar{x}=124.0848$), 22-25 yaş ($\bar{x}=130.9254$) ve 26-29 yaş ($\bar{x}=130.0714$) olarak tespit edilmiştir. Zihinsel engelli bir tanıdığı olan öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=127.9744$) iken zihinsel engelli bir tanıdığı olmayan öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=127.3801$) olarak tespit edilmiştir. Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapan öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=127.8229$) iken daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmayan öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=127.3571$) olarak tespit edilmiştir. Aktif spor yapan öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=126.4040$) iken aktif spor yapmayan öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=129.9811$) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.9. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği toplam puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t-testi sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t	df	p
Erkek	92	126.2609	23.79347	-1.975	150	.080
Kadın	60	129.7833	19.00766			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan spor bilimleri fakültesi öğrencilerin Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t-testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($t=-.963$; $p>.05$).

Tablo 4.10. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği toplam puanlarının öğrencilerin aktif spor yapma değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t-testi sonuçları

Aktif spor yapıyor musunuz?	n	\bar{x}	ss	t	df	p
Evet	99	126.4040	23.24665	-.954	150	.125
Hayır	53	129.9811	19.55416			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan spor bilimleri fakültesi öğrencilerin Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam

puanlarının öğrencilerin aktif spor yapıyor musunuz? değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t=-.954; p>.05$).

Tablo 4.11. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği toplam puanlarının öğrencilerin Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonuçları

Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı?	n	\bar{x}	Ss	t	df	p
Evet	96	127.8229	24.96299	.125	150	.492
Hayır	56	127.2573	24.27376			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan spor bilimleri fakültesi öğrencilerin Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t=.125; p>.05$).

Tablo 4.12. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği toplam puanlarının öğrencilerin Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonuçları

Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı?	N	\bar{x}	Ss	t	df	p
Evet	78	127.9744	21.50685	.185	150	.094
Hayır	74	127.3801	22.71076			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan spor bilimleri fakültesi öğrencilerin Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t=.185; p>.05$).

Tablo 4.13. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları

Yaş	n	\bar{x}	ss	f	p
18-21	71	124.0845	23.35609	1.773	.173
22-25	67	130.9254	18.89469		
26-29	14	130.0714	27.50232		

Tablo 14'te görülebileceği üzere, Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı tespit edilmiştir ($f=1.773$; $p=.173$; $p>.05$).

Tablo 4.14. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları

Sınıf	n	\bar{x}	Ss	f	P
1. sınıf	51	124.7255	23.13186	.525	.666
2.sınıf	27	127.6296	22.23502		
3.sınıf	40	130.2750	22.35952		
4.sınıf	34	128.9706	21.51093		

Tablo 14'te görülebileceği üzere, Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin aritmetik ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı tespit edilmiştir ($f=.525$; $p=.666$; $p>.05$).

5. TARTIŞMA

Bu tez çalışmasının amacı engellilerde beden eğitimi ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeylerini incelemektir. Bu tez çalışmasından elde edilen bulgular literatürde var olan ulusal ve uluslararası çalışma sonuçları ile kıyaslanarak tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci aşamasında spor bilimleri fakültesi engellilerde beden eğitimi ve spor eğitimi öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde spora katılımlarına ilişkin yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların zihinsel engelli bireylerde sporun faydalarına yönelik farkındalık ölçeğinden aldıkları toplam puanların ortalamaları incelendiğinde farkındalık puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x}=127.6513$). Kadın öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=129.7833$) erkek öğrencilere ($\bar{x}=126.2609$) göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sınıf durumuna göre en yüksek puan ortalamaları 3. Sınıf öğrencilerinde ($\bar{x}=130.2750$) tespit edilirken en düşük puan ise 2. Sınıf öğrencilerinde ($\bar{x}=127.6296$) tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş durumuna göre en yüksek puan ortalamaları 22-25 yaş grubu öğrenciler ($\bar{x}=130.9254$) iken en düşük puan ortalamaları 18-21 yaş grubu ($\bar{x}=124.0845$) öğrenciler olmuştur. Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkeninde zihinsel engelli bir tanıdığı olan öğrencilerin ($\bar{x}=127.9744$) ölçek toplam puanları zihinsel engelli bir tanıdığı olmayan öğrencilerden ($\bar{x}=127.3801$) daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkeninde daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapan öğrencilerin ($\bar{x}=127.8229$) ölçek toplam puanı daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmayan ($\bar{x}=127.3571$) öğrencilerden daha yüksek seviyededir. Aktif spor yapıyor musunuz? değişkeninde aktif spor yapmayan öğrencilerin ($\bar{x}=129.9811$) ölçek toplam puanları aktif spor yapan öğrencilerden ($\bar{x}=126.4040$) daha yüksek seviyededir. Bu bağlamda ölçek toplam puan ortalamalarında puanları yüksek seviyede olan öğrenci gruplarının zihinsel engelli bireylerin spora katılımında faydalarına yönelik farkındalık seviyelerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t-testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($t=-.963$; $p>.05$). Çar ve arkadaşları (159) zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: fizyoterapist adaylarına yönelik bir araştırma konulu çalışmalarında cinsiyet değişkenine göre erkek ve kadınların ölçekten almış oldukları puanlar arasında anlamlı farklılık tespit edildiğini belirtmişler ($p<.000$) ve kadın katılımcıların puan ortalamalarının ($\bar{x}=139.15$) erkek katılımcılardan ($\bar{x}=130.94$) yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Engellilerde beden eğitimi ve spor eğitimi bölümü öğrencilerine yönelik yapılan mevcut tez çalışmasında cinsiyet değişkenine göre erkek ve kadın öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş ve kadın öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının ($\bar{x}=129.7833$) erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=126.2609$) yüksek olması Çar ve arkadaşlarının (159) yaptığı çalışmayla benzerlik göstermektedir. Kemeç ve arkadaşları (160) doktor adaylarının zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalıklarını inceledikleri çalışmalarında cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılık ($p>.05$ $p=.806$) tespit edilmediğini belirtmişler ancak erkek katılımcılarının farkındalık seviyelerinin ($S.O=109.71$), kadın katılımcıların farkındalık seviyelerinden ($S.O=107.60$) daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut çalışmada ise cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş ve kadın katılımcıların farkındalık puan ortalamaları ($\bar{x}=129.7833$) erkek katılımcıların farkındalık puan ortalamalarından ($\bar{x}=126.2609$) daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Mevcut tez çalışmasının ile Kemeç ve arkadaşlarının (160) yaptığı çalışma ile benzer ve farklı yönleri olduğu tespit edilmiştir. Kırımoğlu ve arkadaşları (161)'da ilköğretim, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersize katılımlarının etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada kadın ve erkek katılımcıların farkındalık düzeyleri cinsiyet değişkenine bağlı olarak kadın ($S.O=571.86$) ve erkek ($S.O=530.92$) katılımcılar arasında kadınların lehine anlamlı farklılık ($p<.05$ $p=0.03$) tespit edildiğini belirtmişlerdir. Mevcut tez çalışmasında ise kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmemesine rağmen kadın öğrencilerin ($\bar{x}=129.7833$) farkındalık seviyesini erkek öğrencilere ($\bar{x}=126.2609$) göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Kırımoğlu ve arkadaşlarının (161) yaptığı çalışma ile benzerlik

ve farklılık göstermektedir. Polatcanlı (162) milli eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenler ile üniversite öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlayarak yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında cinsiyet değişkenine ($t=756$; $p=450>0.05$) göre katılımcılar arasında anlamlı farklılık tespit edilmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda mevcut tez çalışması ile Polatcanlı (162) yaptığı çalışma cinsiyet değişkenine bağlı olarak benzerlik göstermektedir. Kabak (163) farklı branşlardaki öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik farkındalık ve tutum düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyi ile cinsiyet değişkeni ($p>.005$) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmediğini belirtmiş ve bu sonuç mevcut yapılan tez çalışması ile benzerlik göstermektedir. Keleş (164) yaptığı milli eğitim bakanlığında görev yapan öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında farkındalık düzeyleri ve cinsiyet değişkenine ($t=1.38$ $p=0.166$) göre yaptığı analiz sonuçlarında anlamlı farklılığa rastlanmadığını belirtmiş ve bu sonuç mevcut tez çalışması ile benzerlik göstermektedir. Zengin, Kaya ve Bezci (165) çalışmalarında spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin farkındalıklarında cinsiyete göre ($p>.005$) farklılaşma olmadığını belirtmişler ve bu sonuç mevcut yapılan tez çalışması ile benzer sonuçlar göstermiştir. (166-171), kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre farkındalıklarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu birçok çalışma literatürde yer almaktadır (172,173). Bu bağlamda mevcut yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin aktif spor yapma durumu değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığının incelenmesi.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t-testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($t=-.954$; $p>.05$). Çar ve arkadaşları (159) spor yapma değişkenine bağlı yaptıkları analizde spor yapma değişkeni durumu ile ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık ($p=.380$) tespit edilmediğini belirtmişler buna rağmen spor yapan katılımcıların ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}= 138.17$) spor yapmayan

katılımcılara ($\bar{x}= 136.38$) göre daha yüksek seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Yaptığımız çalışmada ise aktif spor yapıyor olma durumu ile ölçek puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş ($p=.374$) aktif spor yapmayan katılımcıların ($\bar{x}=129.9811$) farkındalıkları daha yüksek seviyede görülmüştür. Bu bağlamda Çar ve arkadaşlarının (159) çalışması ile mevcut tez çalışması istatistiksel anlamlı farklılık olmama durumu benzerlik gösterirken, spor yapan ve yapmayan katılımcıların farkındalık seviyeleri arasında farklılıklar göstermektedir. Kemeç ve arkadaşlarının (160) yaptıkları çalışmada düzenli spor yapma durumu ($p>.005$) değişkeni ve farkındalık puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmediğini belirtmişler ancak düzenli spor yapan katılımcıların (S.O= 117.11) farkındalık düzeylerinin spor yapmayan (S.O= 102.23) katılımcılardan daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut tez çalışmasında ise aktif spor yapma değişkeni ile ölçek puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş ($p=.374$) aktif spor yapmayan katılımcıların ($\bar{x}=129.9811$) farkındalık daha yüksek seviyede görülmüştür. Bu bağlamda Kemeç ve arkadaşlarının (160) çalışması ile mevcut tez çalışması istatistiksel anlamlı farklılık olmama durumu benzerlik gösterirken, spor yapan ve yapmayan katılımcıların farkındalık seviyeleri arasında farklılıklar göstermektedir. Kabak (163) farklı branşlardaki öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik farkındalık ve tutum düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyi ile spor yapma durumu ($p>.005$) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda mevcut tez çalışması ile paralellik göstermektedir. Keleş (164) yaptığı milli eğitim bakanlığında görev yapan öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında düzenli spor yapma durumu ($p<0.050$) değişkeni ve farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edildiğini belirtmiştir. Mevcut tez çalışmasında ise aktif spor yapma değişkeni ile ölçek puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p=.374$). Aktif spor yapma durumuna göre çalışmalar arasında farklılık tespit edilmiştir.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin aritmetik ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı tespit edilmiştir ($f=.525$; $p=.666$; $p>.05$). Çar ve arkadaşları (160) yine aynı çalışmada sınıf değişkeni ile ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık tespit edilmediğini ($p=.788$) belirtmişler ve 3. Sınıf öğrencilerin ($\bar{x} =138.23$) en yüksek, 4. Sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}= 135.42$) ise en düşük puan ortalamalarına sahip olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut tez çalışmasında sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı tespit edilmiş ($f=.525$; $p=.666$; $p>.05$) ve 3. Sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=130.2750$) en yüksek, 1.sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=124.7255$) ise en düşük puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Mevcut tez çalışması ile Çar ve arkadaşlarının (159) yaptıkları çalışma arasında benzerlik ve farklılıklar mevcuttur. Kemeç ve arkadaşlarının (160) yaptıkları çalışmada öğrencilerin sınıf değişkeni ile ZEBSEYFÖ ölçek toplam puanı arasında anlamlı farklılık ($p<.050$) tespit ettiklerini belirtmişler ve 6. Sınıfta bulunan öğrencilerin (S.O=132.96) farkındalık düzeyleri en yüksek, en düşük seviyenin ise 2. Sınıfta öğrenim gören öğrencilere (S.O=86.49) ait olduğunu belirtmişlerdir. Engellilerde beden eğitimi ve spor eğitimi bölümü öğrencilerine yönelik yapılan mevcut tez çalışmasında ise ZEBSEYFÖ ölçeği puan ortalamalarında sınıf değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiş ancak 3. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin en yüksek puana ($\bar{x}=130.2750$), 1.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin en düşük puan ortalamasına ($\bar{x}=124.7255$) sahip oldukları tespit edilmiştir. Mevcut tez çalışması Kemeç ve arkadaşlarının (160) yaptıkları çalışma arasında benzerlik ve farklılıklar mevcuttur. Birçok çalışmada öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiğini belirten çalışmaların olması mevcut yapılan tez çalışması ile paralellik göstermiyorken bunlara ek olarak (174-176) engellilere yönelik tutumların sınıf düzeyine göre değişmediğinin tespit edilen çalışmaların varlığı mevcut yapılan tez çalışmasını destekler nitelikte (177) sonuçlar ortaya koymuştur.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı

tespit edilmiştir ($f=1.773$; $p=.173$; $p>.05$). Polatcanlı (162) milli eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenler ile üniversite öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlayarak yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında yaş değişkenine bağlı olarak yaptığı analiz sonucunda katılımcılar arasında anlamlı farklılık tespit edilmediğini ($p= .890$) belirtmiş, 25 yaş altı katılımcıların ($\bar{x}= 111.05$), 26-30 yaş arası katılımcıların ($\bar{x}= 111.32$), 31-36 yaş arası katılımcıların ($\bar{x}= 110.71$), 37 yaş ve üstü katılımcıların ($\bar{x}= 111.31$) puan ortalamasına sahip olduğunu tespit etmiştir. Mevcut tez çalışmasında ise yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı tespit edilmiştir ($f=1.773$; $p=.173$; $p>.05$). 18-21 yaş arası katılımcıların ($\bar{x}= 124.0845$), 22-25 yaş arası katılımcıların ($\bar{x}= 130.9254$), 26-29 yaş arası katılımcıların ($\bar{x}= 130.0714$) puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Polatcanlı (162)'nin yaptığı çalışma ile mevcut tez çalışması arasında benzerlikler ve farklılıkların olduğu söylenebilir.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin engelli bir tanıdığı olup olmama durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin zihinsel engelli bir tanıdığı olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t=.185$; $p>.05$). Kemeç ve arkadaşlarının (160) yaptıkları çalışmada ailesinde engelli bir birey bulma değişkenine göre yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlı farklılık ($p>.05$) tespit edilmediğini belirtirken ailesinde engelli bir birey bulunan katılımcıların (S.O= 122.83) farkındalık düzeylerinin ailesinde engelli bir birey bulunmayan katılımcılardan (S.O= 107.20) daha yüksek seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut tez çalışmasında ise zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkenine grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamış ($t=.185$; $p>.05$), zihinsel engelli bir tanıdığı olan öğrencilerin ($\bar{x}=127.9744$) ölçek toplam puanları zihinsel engelli bir tanıdığı olmayan öğrencilerden ($\bar{x}=127.3801$) daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda mevcut tez çalışması ile Kemeç ve arkadaşlarının (160) yaptıkları çalışma paralellik göstermektedir. Kırımoğlu ve arkadaşları (161)'da ilköğretim, özel eğitim ve

rehabilitasyon merkezi öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersize katılımlarının etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada engelli bir bireye sahip olma durumuna göre yaptıkları analiz sonuçlarına göre ölçek puan ortalamaları arasında evet ve hayır cevabı veren katılımcılar arasında anlamlı farklılık ($p>0.05$, $p=211$) tespit edilmediğini belirtmişlerdir. Mevcut çalışmada zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkenine grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t=.185$; $p>.05$). Mevcut çalışma ile Kırımoğlu ve arkadaşlarının (161) yaptıkları çalışma benzerlik göstermektedir. Kabak (163) farklı branşlardaki öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik farkındalık ve tutum düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında ailede/akrabada engelli birey bulunma durumu istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmediğini belirtmiştir ($p>.05$, $p=0.73$). Ailede/akrabada engelli birey bulunan katılımcıların farkındalık puan ortalamaları (S.O=98.01), ailede/akrabada Engelli Birey Bulunmayan katılımcıların farkındalık puan ortalamalarının (S.O=101.14) şeklinde dağılım gösterdiğini tespit etmiştir. Mevcut tez çalışmasında ise zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? değişkenine grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamış ($t=.185$; $p>.05$), zihinsel engelli bir tanıdığı olan öğrencilerin ($\bar{x}=127.9744$) ölçek toplam puanları zihinsel engelli bir tanıdığı olmayan öğrencilerden ($\bar{x}=127.3801$) daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Kabak (163) farklı branşlardaki öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik farkındalık ve tutum düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışması ile mevcut tez çalışmasının benzer ve farklı noktalarının olduğu söylenebilir.

Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi.

Keleş (164) milli eğitim bakanlığında görev yapan öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında farkındalık düzeyleri ile katılımcıların geçmişte zihinsel engelli bireyler ile çalışma durumuna göre zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edildiğini belirtmiş ($p<0.05$, $p=.007$), geçmişte zihinsel engelli bireyler ile çalışan katılımcıların farkındalık

düzeylelerinin ($\bar{x}=147.37$), geçmişte zihinsel engelli bireyler ile çalışmayan katılımcıların farkındalık düzeylerinin ($\bar{x}=141.75$) puan ortalamasına sahip olduğunu belirtmiştir. Mevcut tez çalışmasında ise zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeğinin toplam puanlarının öğrencilerin daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($t=.125$; $p>.05$). Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapan katılımcıların farkındalık puan ortalamaları ($\bar{x}= 127.8229$), daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmayan katılımcıların farkındalık puan ortalamaları ($\bar{x}=127.2573$) şeklinde dağılım göstermiştir. Bu bağlamda mevcut tez çalışması ile Keleş (142) 'in milli eğitim bakanlığında görev yapan öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışması paralellik göstermemektedir.

Son olarak farklı değişkenler üzerine yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlara ait literatür bilgisine bakıldığında;

Kırımoğlu ve arkadaşları (161)'da ilköğretim, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersize katılımlarının etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada ZEBSEYFÖ puanlarında öğretmenlerin branş dağılımları arasında, engelliler ile ilgili eğitim alma değişkeninde, lisans durumu değişkeninde, spor branşı değişkeninde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edildiğini belirtmişlerdir.

Polatcanlı (162) milli eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenler ile üniversite öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlayarak yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında katılımcıların buldukları kuruma göre, katılımcıların kurumlarında çalıştığı süreye göre, katılımcıların yaşadığı bölgeye göre, katılımcıların engellilerle ilgili herhangi bir eğitim programına katılıp katılmama durumlarına göre değişkenlerine bağlı olarak yaptığı analiz sonucunda katılımcılar arasında anlamlı farklılık tespit edilmediğini, Türkiye'de engelli bireylere karşı yapılan şiddet faaliyetlerinin olup olmaması görüşlerine göre, katılımcıların engellilerle ilgili yapılan faaliyetlerin yeterli olup olmaması görüşlerine göre, katılımcıların engelli bireylere verilen maaşların gerektiği şekilde harcanıp harcanmadığı görüşlerine göre, katılımcıların ülkemizde engelli bireylere gerekli önemin verilip verilmediği görüşlerine göre, katılımcıların sporun

engelliler üzerindeki etkisinin olup olmaması görüşleri değişkenlerine bağlı olarak yaptığı istatistiksel analiz sonucunda anlamlı farklılık tespit edildiğini belirtmiştir.

Kabak (163) farklı branşlardaki öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik farkındalık ve tutum düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyi ile ailede bulunan engelli birey türü durumu, eğitim seviyesi durumu, öğretmenlerin branş dağılımı değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmediğini belirtmiştir.

Keleş (164) yaptığı milli eğitim bakanlığında görev yapan öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında farkındalık düzeyleri ile görev yaptıkları okul türü, öğretmenlerin görev yılı süreleri değişkenlerine göre yaptığı analiz sonuçlarında anlamlı farklılığa rastlanmadığını belirtirken; öğretmenlerin branşları değişkenleri ve farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edildiğini belirtmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerinin ortalamanın üstünde yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine bağlı olarak yapılan analiz sonuçlarında erkek ve kadın öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş kadın öğrencilerin farkındalık seviyesi erkek öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Sınıf değişkenine bağlı olarak yapılan analiz sonucunda 1.sınıf, 2.sınıf, 3.sınıf ve 4.sınıfta öğrenim gören öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş ancak 3.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin farkındalık seviyesi diğer gruplara göre daha yüksek seviyededir.

Yaş değişkenine bağlı olarak yapılan analiz sonuçlarında yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmezken 22-25 yaş grubu öğrencilerin farkındalık seviyeleri diğer yaş gruplarında yer alan öğrenciler arasında en yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Zihinsel engelli bir tanıdığınız var mı? Değişkeninde evet ve hayır diyen öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilemezken evet cevabı veren öğrencilerin farkındalık seviyelerinin hayır cevabı veren öğrencilerden daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? değişkenine bakıldığında daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapan öğrenciler ve Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmayan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilemezken, Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapan öğrencilerin, Daha önce zihinsel engelli bir birey ile sportif etkinlik yapmayan öğrencilere göre farkındalık seviyeleri daha yüksektir.

Aktif spor yapıyor musunuz değişkenine bakıldığında aktif spor yapmayan öğrencilerin farkındalık seviyeleri aktif spor yapan bireylere göre biraz daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Ölçek toplam puan ortalamasının yüksek seviyelerde tespit edilmesi bölüm içinde yer alan eğitim ve öğretim içeriğini önemini ortaya koymaktadır.

Öneriler

- Öğrencilere yönelik daha fazla uygulamalı dersin müfredata alınması farkındalıklarının artmasına katkı sağlayabilir.
- Öğrencilerin zihinsel engelli bireyler ile sosyal yaşama spor yolu ile entegre olması bölüm öğrencilerinin farkındalık ve tutum seviyelerini arttırabilir ve bunun yanı sıra toplumda yer alan tüm bireylerin farkındalık seviyelerini arttırabilir.
- Toplumda yer alan bireylerin aynı farkındalık seviyelerine ulaşabilmesi amacıyla bölüm öğrencilerinin sosyal aktivite düzenlemesi, bilgilendirme toplantıları yapması etkileşimi ve farkındalık seviyelerini arttırabilir.

KAYNAKLAR

1. Byrne A, Byrne DG. The effect of exercise on depression, anxiety and other mood states A review. *J Psychosom Res* 1993, 37 (6): 565-74.
2. Gauvin L, Spence JC. Physical activity and psychological well-being: knowledge base, current issues, and caveats. *Nutr Rev* 1996, 54 (4): 53-65.
3. Salmon P. Effects of physical exercise on anxiety, depression, and sensitivity to stress: a unifying theory. *Clin Psychol Rev* 2000, 21 (1): 33-61.
4. Dishman RK, Renner KJ, Youngstedt SD, Reigle TG, Bunnell BN, Burke KA. Activity wheel running reduces escape latency and alters brain monoamine levels after footshock. *Brain Res Bull* 1997, 42 (5): 399-06.
5. Droste SK, Gesing A, Ulbricht S, Reul JM. Effects of long-term voluntary exercise on the mouse hypothalamic-pituitary-adrenocortical axis. *Endocrinology* 2003, 114 (7): 3012-23.
6. Thoren P, Floras JS, Hoffmann P, Seals DR. Endorphins and exercise: physiological mechanisms and clinical implications. *Med Sci Sports Exerc* 1990, 22 (4): 417-28.
7. Blumenthal JA, Babyak MA, Moore KA, Craighead WE, Herman S, Khatri P. Effects of exercise training on older patients with major depression. *Arch Intern Med* 1999, 159 (19): 2349- 56.
8. McAuley E, Mihalko SL, Bane SM. Exercise and self-esteem in middle-aged adults: multidimensional relationships and physical fitness and self-efficacy influences. *J Behav Med* 1997, 20 (1): 67-83.
9. Karakaya I, Coşkun A, Ağaoğlu B. Yüzücülerin depresyon, benlik saygısı ve kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2006, 7 (3): 162-6.
10. Fennell M, Teasdale J. Effect of distraction on thinking and affect in depressed patients. *Br J Clin Psychol* 1984, 23 (1): 65-6.
11. Morgan WP. Affective beneficence of vigorous physical activity. *Med Sci Sports Exerc* 1985, 17 (1): 94-100.

12. Vardar SA, Öztürk L, Vardar E, Kurt C. Ergen sporcu kızlarda egzersiz yoğunluğu ve öznel uyku kalitesi ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2005, 6:154-62.
13. Fox KR. The influence of physical activity on mental wellbeing. *Public Health Nutr* 1999, 2 (3a): 411- 8.
14. Steptoe A, Butler N. Sports participation and emotional wellbeing in adolescents. *Lancet* 1996, 347 (9018): 1789-92.
15. İlhan L, Kırımoğlu H, Tunçel M, Altun M. Zihinsel Engelli Çocuklarda Özel Atletizm Antrenmanlarının Öz Bakım Beceri Düzeylerine Etkisi. *A.E.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015, 16 (3): 145-60.
16. Aslan Ş, Çalışkan T. Zihinsel engellilerde egzersiz ve sportif oyun programı öncesi ve sonrası öfke durumunun karşılaştırılması. *Res in Sport Education and Sci* 2017, 19 (1): 32- 40.
17. Açak M, Kaya O. İşitme Engelli ve İşitme Engelli Olmayan Futbolcuların Benlik Saygıları ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *İ.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2015, 2 (2): 1-11.
18. Hutzler Y, Korsensky O, Motivational Correlates of Physical Activity in Persons With an Intellectual Disability: A Systematic Literature Review. *J Intellect Disabil Res* 2010, 54 (9): 767–86.
19. Tomporowski PD, Lambourne, K, Okumura, MS, Physical Activity Interventions And Children's Mental Function: An İntroduction And Overview. *J Prev Med* 2011, 52: 3-9.
20. Vogt T, Schneider S, Abeln V, Anneken V, Strüder HK, Exercise, Mood And Cognitive Performance in Intellectual Disability A Neurophysiological Approach. *Behav Brain Res* 2012, 226 (2): 473-80.
21. Özbey Ç. *Çocuk Gelişiminde Yaşanan Sorunlar*. İnkılap Kitabevi, İstanbul. 2006: 44-116.
22. Ün N, Çoknaz H. Mental Retardasyon ve Spor, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2003, 2(7): 171-80.

23. Bayazıt B, Fil H, Son M, Çolak S, Eskiyecek CG, Çolak E. Eğitilebilir Zihinsel Engelli Kız Çocuklarda Cimnastik Çalışma Programının Denge Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. *ASOS Journal*, 2014, 2 (8), 370-7.
24. Koparan Ş, Özel İhtiyaçları Olan Çocuklarda Spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2003, 17 (1): 153-60.
25. Marinescu G, Tudor V, Mujea AM, Baisan C. The Improvement of Strength in Mentally Disabled Pupils Through The Use of Differentiated Instruction in The Physical Education Lesson. *Procedia Soc Behav Sci*, 2014, 117: 529-33.
26. Lin HC, Wuang YP, Strength And Agility Training in Adolescents With Down Syndrome: A Randomized Controlled Trial. *Int Rev Res Disabil* 2012, 33 (6): 2236-44.
27. Borji R, Sahli S, Zarrouk N, Zghal F, Rebai H. Neuromuscular Fatigue During High-Intensity Intermittent Exercise in Individuals With Intellectual Disability. *Int Rev Res Disabil*, 2013, 34 (12): 4477-84.
28. Ataman A. Özel Gereksinimli Çocuklar. İçinde: Ataman A. (editörler). *Özel Eğitime Giriş*, Ankara: Gündüz Yayıncılık, 2005: 9-30.
29. Bertoti DB. *Mental Retardation: Focus on Down Syndrome, Pediatric Physical Therapy*. Philadelphia, 1999: 24-7.
30. Kerbs PL. *Mental Retardation. Adapted Physical Education and Sports* Winnick Illinois: Human Kinetics Champaigne, 1995: 611-45.
31. Masi G. *Psychiatric İllness in Mentally Retarded Adolescents*. California: Clinical Features Adolescence. 1998: 44-6.
32. Pehlevan Ş. Zihinsel Engelli Çocukların Sosyalleşmelerinde Türk Halk Oyunlarının Etkisinin Araştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2000.
33. Devine M. Being a 'doer' instead of a 'viewer': The role of inclusive leisure contexts in determining social acceptance for people with disability. *J Leis Res* 2004, 36 (2): 137-59.
34. McMahan DJ. *Social acceptance of children with developmental handicaps in integrated daycamps*. Canada: University of Toronto, 1998: 65-74.

35. Kielhofner G, Miyake S. The Therapeutic Use Of Games With Mentally Retarded Adults. *Am J Occup Ther* 1981, 35 (6): 375-82.
36. İlhan EL, Esentürk OK. Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği (zebseyfö) geliştirme çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2015, 9(1): 19-36.
37. Cialdini RB, Borden RJ, Thorne A, Walker MR, Freeman S, Sloan LR. Basking in reflected glory: Three (football) field studies. *J Pers Soc Psychol* 1976, 34 (3): 366-75.
38. Funk DC, Mahony DF, Nakazawa M, Hirakawa S. Spectator motives: Differentiating among objects of attraction in professional football. *Europ J Sport Management* 2000, 7: 51-67.
39. Hill B, Green BC. Repeat attendance as a function of involvement, loyalty, and the sportscape across three football contexts. *Sport Management Review* 2000, 3(2): 145-62.
40. Kolbe RH, James JD. An identification and examination of influences that shape the creation of a professional team fan. *International J Sports Marketing & Sponsorship* 2000, 3: 23-37.
41. Milne GR, McDonald MA. *Sport Marketing: Managing the Exchange Process*. Sudbury, MA: Jones and Bartlett, 1999: 24-32.
42. Sloan LR. The motives of sports fans. In: JD Goldstein (Eds). *Sports, Games and Play: Social and Psychology Viewpoints*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1989: 175-40.
43. Boyacıoğlu H. Zihinsel engelli çocuklar için ergonomik kolluk tasarımı. *SD Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi* 2015, 3 (3): 647-50.
44. Shogren KA, Turnbull HR. Public policy and outcomes for persons with intellectual disability: extending and expanding the public policy framework of AAIDD's 11th Edition of Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Support. *Intellectual and Developmental Disabilities* 2010, 48 (5), 375-86.
45. Köroğlu E. *DSM 5 tanı ölçütleri başvuru el kitabı*. Ankara, HYB Yayıncılık, 2013: 48.

46. Dutoğlu D. *Zekâ ve Geri Zekalık Nedir*. Ankara, Ayyıldız Matbaa, 1967: 65.
47. Sayman FA. *Diğerlerinin Konut Sorunları. Özürlü Çocukların Zihinsel Gelişiminde Mekân Özelliklerinin Etkisi*. İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 1996: 35.
48. Pipan M. Intellectual Disability. *J Developmental & Behl Pediatrics* 2012, 33: 386.
49. Turk V. Mental Retardation: Definition, Classification, and Systems of Supports. *J Intellect Disabil Res* 2003, 47 (4): 400–2.
50. Özsoy Y, Özyürek M, Ker S. *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar*. Ankara, Karatepe Yayınları, 1997: 55.
51. Ersöz A. *Engelli Olmak İstemiyorsanız*. Kocaeli, Kocaeli Spastik Engelliler Derneği Yayınları, 2004: 46.
52. Özer DS. *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*. Ankara, Nobel Yayınları, 2001: 24.
53. Eripek S. *Zihinsel Engelli Çocuklar*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1993: 11-18.
54. Kulaksızoğlu A. *Farklı gelişen çocuklar*, İstanbul, Epsilon Yayınları, 2003: 77.
55. Özgür G. *Engelli çocuklar ve eğitimi & Özel eğitim*. İstanbul, Karahan Kitapevi, 2004: 88.
56. Tekinarslan İÇ. Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. İçinde: Diken Hİ (editör). *Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler*. 18. Baskı. Ankara, Pegem Akademi, 2019: 143-72.
57. Salekin KL, Olley JG, Hedge KA. Offenders with intellectual disability: characteristics, prevalence, and issues in forensic assessment. *J of Mental Health Res in Int Disab* 2010, 3 (2): 97–16.
58. Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk gelişimi: Zihinsel engelliler.http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Zih_insel%20Engelliler.pdf . Son Erişim Tarihi 11 Nisan 2022.

59. Çiftçi H. Zihinsel engelli çocuklara renk kavramını kazandırmada eş zamanlı ipucuyla öğretimin bireysel ve grup eğitimindeki etkisinin karşılaştırılması. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2007.
60. Accardo P. William John Little and Cerebral Palsy in the Nineteenth Century. *J Hist Med Allied Sci* 1989, 44 (1): 56-71.
61. Pierrette Mimi Poinsett. MD. Serebral Palsi Tarihi: <https://www.cerebralpalsyguidance.com/cerebral-palsy/research/history/>. Son Erişim Tarihi 04 Nisan 2022.
62. Dabney KW. Miller F. Current Approaches in Cerebral Palsy, A Focus on Gait Problems: Editorial Comment. *Clinical Orthopaedics and Related Research®* 2012, 470 (5): 1247-8.
63. Akyıldız S. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 2017, 17 (39): 141-75.
64. Elbasan B. *Pediyatrik Fizyoterapi ve Rehabilitasyon*. İstanbul, İstanbul tıp, 2018: 44-6.
65. Aydın K, Aydın K, Akbas Y, Unay B, Arslan M, Cansu A, Sarioglu AA. A multicenter cross-sectional study to evaluate the clinical characteristics and nutritional status of children with cerebral palsy. *Clinical Nutrition ESPEN* 2018: 26.
66. Liptak GS. Health And Well Being Of Adults With Cerebral Palsy. *Current Opinion Neurol B* 2008, 21 (2): 136-42.
67. Pellegrino L, Dormans JP. Making The Diagnosis Of Cerebral Palsy. *In: Dormans Jp, Med Rehabil* 2007, 88 (4): 413-27.
68. Balaban B. *Pediyatrik Rehabilitasyon*. Ankara, Ensev Vakfı, 2013: 24.
69. Keskin N. Serebral Palsili Bireylerde Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesini Değerlendirmede Kullanılan Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirliklerinin Araştırılması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2011.
70. Kanner L. Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child* 1943, 2 (3): 217- 50.

71. Bodur Ş. Soysal AŞ. Otizmin erken tanısı ve önemi. *Sted* 2004, 13 (10): 394.
72. Cavkaytar O, Karaatmaca B, Arik Yılmaz E, Sahiner UM, Sackesen C, Sekerel BE, Soyer O. Basal serum tryptase is not a risk factor for immediate- type drug hypersensitivity during childhood. *Pediatr Allergy Immunol* 2016, 27 (7): 736-42.
73. Kırcaali İftar G. Otizm spektrum bozukluğuna genel bakış. İçinde: Tekin-İftar E. (Editör). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri*, Ankara, Vize Yayıncılık, 2012: 17-44.
74. *American Psychiatric Association*. Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders. 5th ed. Washington, American Psychiatric Association, 2013: 50-9.
75. *Tohum Otizm Vakfı*. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Şimdi Ne Olacak? 2019: 7-52.
76. Liu KY, King M, Bearman PS. Social influence and the autism epidemic. *Am J Sociol*, 2010, 115 (5): 1387-434.
77. Sarı OT. *Zihin Kuramı ve Pratik Uygulamalar*.1. Baskı. Ankara, Eğiten Kitap, 2014: 49.
78. Avcil S, Baykara B, Baydur H, Münir KM, Emiroğlu Nİ. 4-18 yaş aralığındaki otistik bireylerde sosyal iletişim ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2015, 26 (1): 56-4.
79. Kars S. 4-6 Yaş Arası Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Oyun Beceri ve Davranışlarının İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ergoterapi Programı. Yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2018.
80. Ekici ÖK. Otizm farkındalığı bilimsel, sosyal ve yasal yönleriyle. <https://www.otizmvakfi.org.tr/wp-content/uploads/2018/01/otizm-farkindaligi-2013.pdf> Son Erişim Tarihi 16 Ocak 2020. 93
81. Uluyol M, Yanardağ M. Sensory-motor-cognitive functions in preschool children with autism spectrum disorder. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi* 2018, 6 (1): 49-60.

82. Girli A. Otizm ve kaynaştırma eğitimi. https://www.researchgate.net/publication/322212288_OTIZM_VE_KAYNASTIRMA_EGITIMI_Rehber_Ogretmenler_İcin_El_Kitabi/Link/5a4c0aa9a6fdcc3e99cf6957/Download Son Erişim Tarihi 01 Mart 2022.
83. Kurban GY. Dezavantajlı Çocuklarda Gelişim. İçinde: Ogelman HG (editör). *Gelişim Bağlamında Yaşamın İlk Yılları Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. 1. Baskı. Ankara, Eğiten Kitap, 2019: 465-501.
84. Doğru SY, Çetingöz D. Duyu eğitiminin otistik çocukların alıcı dil gelişimine etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2017, 25 (5): 1819-34.
85. Kashefimehr B. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Moho Modeline Göre Duyu Algı Bütünleme Tedavisinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ergoterapi Programı. Doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2014.
86. Güleç R. Gelişim Problemi Olan 2-6 Yaş Çocuklarda Duyu-Motor Algı ve Hareket Eğitiminin Gelişim Alanları ile Duygu ve Davranış Problemlerine Etkileri. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek lisans tezi, İstanbul: Arel Üniversitesi, 2016.
87. *American Psychiatric Association*. Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders. 4th ed. Washington, American Psychiatric Associatio, 2005: 66-77.
88. Lord C. Brugha TS. Charman T. Cusack J. Dumas G. Frazier T. *Autism spectrum disorder*. *Nat Rev Dis Prim* 2020, 6 (1): 19.
89. Arslan K. Otizmlili Çocuğu Olan Ailelerin Dayanıklılığına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2020.
90. Darıca N. Abidoğlu Ü. Gümüşçü Ş. *Otizm ve Otistik Çocuklar*. 4. Baskı. İstanbul, Özgür Yayınları, 2017: 44-6.
91. Zager D. *Autism Spectrum Disorders: Identification, Education, And Treatment* 3rd ed. Lawrence, Erlbaum Associates Publishers, 2005: 45.
92. Rowland CM. Schweigert PD. Object lessons: How children with autism spectrum disorders use objects to interact with the physical and social environments. *Res Autism Spectr Disord* 2009, 3 (2): 517-27.

93. Richler J, Bishop SL, Kleinke JR, Lord C. Restricted and repetitive behaviors in young children with autism spectrum disorders. *J Autism Dev Disord* 2007, 37 (1): 73-85.
94. Bağcı Ayrancı B. 0-12 Yaş Dil Gelişimi Uygulamaları ve Yapılması Gerekenler. *KÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 2018, 8 (1): 13-34.
95. Kjelgaard MM. Tager-Flusberg H. An Investigation of Language Impairment in Autism: Implications for Genetic Subgroups. *Lang Cogn Process* 2001, 16 (2-3): 287-08.
96. Çopuroğlu YC. Mengi A. Toplumsal dışlanma ve otizm. *Turkish Studies* 2014, 9 (5): 607-26.
97. Bandini LG. Anderson SE. Curtin C. Cermak S. Evans EW. Scampini R. Maslin M. Food selectivity in children with Autism Spectrum Disorders and typically developing children. *J Of Pediatr* 2010,157 (2): 259–64.
98. Tapan E. *Devam eden hikayemiz ben mutlu bir Down annesiyim-2*. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005: 34.
99. Kiraer A. Tatlısu A. Başbakanlık G.S.G.M. Zihinsel Engelliler Spor Federasyonu Başkanlığı: *Zihinsel Engellilerde Voleybol Öğretimi ve Kuralları*. Ankara, 2000: 7-11.
100. Osborn LM, Dewitt TG, First LR, Zenel JA. *Pediartri*. Ankara, Güneş Tıp Kitapevi, 2007: 52.
101. Ulukutlu L. Aydın A. *Pediartri Ders Notları*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, 1991: 45.
102. Kozma C. Down sendromlu bebekler. İçinde: Gundersen KS. (Editör). *Down Sendromu nedir?* İstanbul, Down Sendromu Derneği İktisadi İşletmesi Yayınları, 2013: 33-5.
103. Basil JZ, Sara M. Andrew JN. *Atlas of Pediatric Physical Diagnosis*. China, Elsevier, 2007: 45.
104. Starbuck JM. On the antiquity of trisomy 21: Moving towards a quantitative diagnosis of Down syndrome in historic material culture. *J Contemp Ant* 2011, 2 (1): 17-44.

105. Üstündağ B. *47. kromozom Down sendromu*. İstanbul, Nesil Yayınları, 1994: 47.
106. Tüysüz B. Gökner N. Öztürk B. Growth charts of Turkish children with Down syndrome. *Am J Med Genet A* 2011, 158 (11): 2656-64.
107. Elbasan B. *Down sendromlu çocuklarda fizyoterapi rehabilitasyon*. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi, 2016: 48-50.
108. Kakaslı A. Gebelikte Down Sendromu tanısı için tarama testleri ve güvenilirlikleri, *TJD Uzmanlık Sonrası Eğitim Dergisi* 2004, 1 (1): 30-5.
109. Grieco J, Pulsifer M, Seligsohn K, Skotko B, Schwartz A. Down syndrome: Cognitive and behavioral functioning across the lifespan. *Am J Med Genet C Semin Med Genet* 2015, 169 (2):135-49.
110. Özer D. *Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor*. Ankara, Nobel Yayıncılık, 2020: 45-8.
111. Malak R, Kostiukow A, Krawczyk-Wasielewska A, Mojs E, Samborski W. Delays in Motor Development in Children with Down Syndrome. *Med Sci Monit* 2015, 21: 1904-10.
112. Şahan H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2007.
113. Aracı H. *Okullarda Beden Eğitimi*. Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1999: 15-31.
114. Erkal M. *Sosyolojik Açıdan Spor*. İstanbul, Filiz Kitapevi, 1981:149-61.
115. Voight D. *Spor Sosyolojisi*. İstanbul, Alkım Yayınevi, 1998: 90,118-26.
116. Yetim AÇ. Kongre Etkinliklerinin Deneyimsel Değeri Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi* 2015, 12(2): 15-19.
117. Appelbaum SA. Psychological mindedness: Word, concept, and essence. *Int J Psych* 1973, 54: 35-46.
118. Kağıtçıbaşı Ç. *Benlik, aile ve insan gelişimi kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları 2010, 6 (3): 25.
119. Ergül MA, Tınaz C, Ertaç M. The Analysis of the Factors Influencing Sport Awareness Level of Secondary Education Students. *Hacettepe J Sport Scie* 2016, 27 (2): 69–83.

120. Eski T. Ortaöğretim Öğrencilerinin Kış Sporlarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi (Kastamonu İli Örneği). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Ankara, Gazi Üniversitesi, 2010.
121. Karakuş A. *En Büyük Eserin Sensin, Başarının Psikolojisi*. 7.Baskı. İstanbul, Resital-Kaizen yayıncılık, 2007: 74.
122. Mirzeoğlu D. *Eğitim (Pedagoji) Temelleri. Spor Bilimlerine Giriş*. Ankara, Spor Yayınevi ve Kitabevi, 2011: 113.
123. Tamer K. Pulur A. *Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri*. Ankara, Ada yayınları, 2001: 49-51.
124. Kınalı G. Zihin Engellilerde Beden-Resim-Müzik Eğitimi. İçinde: Kulaksızoğlu A. (Editörler). *Farklı Gelişen Çocuklar*, İstanbul, Epsilon Yayınları, 2003: 244.
125. Ergun N. Bedensel Engelli Çocuk ve Spor. *Çoluk Çocuk Dergisi* 2003, 5: 50.
126. Baykan Z. Özürlülük, Engellilik, Sakatlık Nedenleri ve Korunma. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi* 2000, 9 (9): 15.
127. Karasüleymanoğlu A. *Yeni Boyutlarıyla Spor*. Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1959: 85.
128. Kalyon TA. *Spor Hekimliği*. Ankara, Gata Basımevi, 1994: 44.
129. Ersoy Ö. Avcı N. *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri*. İstanbul, YA-PA Yayınları, 2000: 34-46.
130. Kalyon TA. *Özürlülerde Spor*. Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1997: 34-41.
131. İkizler HC. *Spor Sağlık ve Motivasyon*. İstanbul, Alfa Yayınları, 2002: 5.
132. Güven Y. Özel Eğitime Giriş. İçinde: Kulaksızoğlu A (editörler). *Farklı Gelişen Çocuklar*. İstanbul, Epsilon Yayınları, 2003: 76-80.
133. Eripek S. *Zihinsel Engelli Çocuklar*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1996: 119.
134. Suveren S. Toplumda Ortopedik Özürlüler ve Spor. *GÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 1991, 7 (1): 181.

135. Aşcı H. Benlik Kavramı ve Spor. *Ankara Üniversitesi B.E.S.Y.O. II. Spor Psikolojisi Kursu Bildirileri*. Ankara, Bağırhan Yayınmevi, 1997: 7-35.
136. Rippe JM. Walking for Health And Fitness. *JAMA Health Forum* 1998, 259 (18): 2720-4.
137. Raric GL, Widdop JH, Broadhead GD. Physical Fitness and Motor Performance of Educable Mentally Disabled Children. *Exceptional Children* 1970, 36: 509-9.
138. Lee H, Cheng C, Liao J. Corelation between Proprioception, Muscle Strength, Knee Laxity, and Dynamic Standing Balance in Patients with Chronic Anterior Cruciate Ligament Deficity. *The Knee* 2009, 16 (5): 387- 91.
139. Gülşen M. Diz Osteoartritli Kadınlarda, Denge ve Kuvvet Çalışmasının Etkileri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2011.
140. Hendry J, Kerr R. Communication through Physical Activity for Learning Disabled Children. *Percept Mot Skills* 1983, 56 (1): 155-8.
141. Bruininks RH, Chavat M. Research on the Motor Proficiency of Persons with Mental Retardation, Psychomotor Therapy and Adapted Physical Activity. İn: Coppenolle HV. and Simons J (Eds). *Better Movement Proceeding of the 2 International Symposium*, 1990: 43-69.
142. Clark HH, Clark HD. *Developmental and Adapted Physical Education*. 2^{ed}. New Jersey, Prentice Hall. Inc. Englewood Cliffs, 1978: 15-6.
143. Sherrill C. *Leadership Training in Adapted Physical Education*. Human Kinetics Books, Champaign, Illinois, 1988: 114.
144. Short XF. Individualized Education Programs. İn: Winnick JP. (Eds). *Adapted Physical Education and Sport*. Human Kinetics Books, Champaigne, Illinois, 1995: 56-64.
145. Akın S. Basketboldaki Top Hâkimiyeti Çalışmalarının Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocukların El Beceri Gelişimine Etkisi. *Uluslararası Spor Araştırmaları Dergisi* 2015, 5 (1): 1-13.

146. Altay F. Ritmik Jimnastikte İki Farklı Hızda Yapılan Chainé Rotasyon Sonrasında Yan Denge Hareketinin Biyomekanik Analizi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2001.
147. Zenbilci N. *Sinir Sistemi Hastalıkları*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Basımevi, 1995: 65-8.
148. Savucu Y, Sirmen B, İnal S, Karahan M, Erdemir İ. Zihinsel engelli bireylerde basketbol antrenmanının fiziksel uygunluk üzerine etkilerinin belirlenmesi. *F.Ü. Sağlık Bil. Dergisi* 2006, 20(2): 105-13.
149. Yetim AA. Engelliler Sporuna Sosyolojik Yaklaşım. 2. *Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi* 2014, 3-9.
150. Vilhjalmsson R. The integrative and physiological effects of sport participation: a study of adolescents. *Sociol Q* 1992, 5(33): 637- 47.
151. Chiang T. Effects of a Therapeutic Recreation Intervention within A Technology-Based Physical Activity Context on The Social Interaction of Male Youth With Autism Spectrum Disorders. D.A. Indiana University, 2003.
152. McMahon J. Social Acceptance of Children with Developmental Handicaps in Integrated Daycamps. Toronto: D.A. University of Toronto, 1998.
153. Yılmaz A, Esentürk OK, İlhan EL. Ortaokul öğrencilerinin ahlaki gelişimleri açısından spormenlik yönelimleri. *J of Hum Sci* 2017, 14 (4): 4969-88.
154. Kulaksızoğlu A, Güven Y, Korkmaz B. *Farklı Gelişen Çocuklar*. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015: 38-47.
155. Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara, Nobel Yayıncılık, 2012: 45.
156. Büyükoztürk Ş. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara, Pegem Akademi, 2013: 69.
157. Kline RB. *Principles And Practice Of Structural Equation Modeling*. 3rd Edition. New York, Guilford Press, 2011: 69-75.
158. George D, Mallery M. *SPSS For Windows Step By Step: A Simple Guide And Reference, 17.0 Update*. 10^{ed}. Boston, Pearson, 2010: 78.

159. Çar B, Yarayan YE, İlhan EL, Güzel NA. Zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: fizyoterapist adaylarına yönelik bir araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2019, 13 (3): 45.
160. Kemeç DG, Demir GT, Koç S. Doktor adaylarının zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalıkları. *G.Ü Spor Bilimleri Dergisi* 2018, 3 (4): 153-68.
161. Kırımoğlu H, Esentürk O, İlhan EL, Yılmaz A. Kaynak K. İlköğretim, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersize katılımlarının etkilerine yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2016, 5 (4): 231-44.
162. Polatcanlı F. Milli Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenler ile Üniversite Öğrencilerinin Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, 2016.
163. Kabak S. Farklı Branşlardaki Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Farkındalık ve Tutum Düzeyleri. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi üniversitesi, 2019.
164. Keleş S. Milli Eğitim Bakanlığı'nda Görev Yapan Öğretmenlerin Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi: Adıyaman/Çelikhan Örneği. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2021.
165. Zengin S, Kaya E, Bezci Ş. Antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin engellilerde sporun etkileri konusundaki farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi* 2016, 3 (2): 45-56.
166. Tervo RC, Azuma S, Palmer G, Redinius P. Medical Students' Attitudes Toward Persons With Disability: A Comparative Study. *J Phys Med Rehabil* 2002, 83 (11): 1537-42.

167. Özyürek M. *Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi*. Ankara, Kök Yayıncılık, 2006: 64.
168. Çolak M. Çetin C. Öğretmenlerin engelliliğe yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *DEÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2014, 29 (1): 191-11.
169. Yaralı D. Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *E.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015, 17 (2): 431-55.
170. Esentürk OK, Koç Y, Yarımkaaya E, İlhan EL. University students awareness levels on the effects of sport in mentally retarded individuals, *III. International Exercise and Sport Psychology Congress*, 2015: 100.
171. Sural V, İlhan EL Esentürk OK. Özel gereksinimli çocuklarla çalışan antrenörlerin iş doyum düzeylerinin incelenmesi. *3. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitim ve Spor Kongresi Kongre Kitabı* 2017: 130.
172. Akyıldız S. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 2017, 17 (39): 141-75.
173. Gökçe A, Güneş G, Çelik-Seyitoğlu D. İnönü üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik tutum ve davranışları. *Med Scie* 2016, 5(2): 351-62.
174. Kargın T, Baydık B. Kaynaştırma ortamındaki işiten öğrencilerin işitme engelli akranlarına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2002, 3 (2): 27-39.
175. Thompson TLC, Emrich K, Moore G. The effect of curriculum on the attitudes of nursing students toward disability. *Rehabilitation Nursing* 2003, 28 (1): 27- 30.
176. Yıldırım-Sarı H, Bektaş M, Altıparmak S. Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi* 2010, 27 (2): 80-3.
177. Şahin H, Bekir H. Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2016, 20 (3): 767-79.

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

EK-2. Bilgilendirilmiş Onam Formu

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİK KURULU BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “: Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklere Katılımına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı araştırma “Barış MERGAN” tarafından gönüllü katılımcılarla yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amacı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmama hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan çıkabilirsiniz. Bu formu onaylamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz anlamına gelecektir.

Araştırma İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklere Katılımına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Nedeni: Literatüre özgün bir değer katmak, zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi.

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Malatya

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerine düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Barış Merған

e-posta:

İmzası:

EK-3. Araştırmacı Tarafından Hazırlanmış Demografik Bilgi Formu

Yaş: 18-21 () 22-25 () 26-29 () 30-33 ()

Cinsiyet: Erkek () Kadın ()

Sınıf: 1 () 2 () 3 () 4 ()

Zihinsel engelli bir tanuğunuz var mı? Evet () Hayır ()

Aktif Spor Yapıyor musunuz? Evet () Hayır ()

Daha Önce Zihinsel Engelli bir Birey ile sportif etkinlik yaptınız mı? Evet () Hayır ()

EK-4. Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık

Ölçeği

Spor, zihinsel engelli bireyin;	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
özel eğitimdeki başarısını					
yeni arkadaşlar edinmesini					
sağlığını bozar.					
bencilleşmesine sebep olur.					
kendine güvenini artırır.					
postural duruş bozukluklarını (omurga eğriliği vs..) ortadan					
başarı hissi tatmasına yardımcı olur.					
algılama kapasitesini artırır.					
yalnızlaşmasına neden olur.					
vücut uzuvlarını (kol, bacak vs..) tanımalarını sağlar.					
daha kuvvetli bir vücuda sahip olmasını sağlar.					
yeni ortamlar tanımalarını sağlar					
vücut direncini düşürür.					
yaşam kalitesini artırır.					
toplumsal kurallara uyumunu azaltır.					
kendini değerli görmesine katkı sağlar.					
kemik yapısını geliştirir.					
zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkiler.					
konuşma becerisini artırır.					
öz bakım becerilerini (kişisel temizlik, bakım vs..) geliştirir.					
zaman kaybı yaşamamasına yol					
enerjik olmasını sağlar.					
bir konu üzerinde dikkat seviyesini geliştirir.					
sorumluluk duygusu kazanmasını sağlar.					
bağımsız hareket edebilmesini sağlar.					
kalp sağlığını olumsuz etkiler					
dayanıklılık özelliğini geliştirir.					
komutlara uymasını sağlar.					
zorluklar karşısında mücadele edebilmesini					
hareketlerinin yavaşlamasına sebep olur.					
paylaşıcılık özelliğini					
saldırgan davranışlar sergilemesine yol açar					
özel eğitimdeki başarısını					
yeni arkadaşlar edinmesini					

EK-5. Etik Kurul Raporu

